

Попіл «Герані»

Харківські підприємці навчилися вести бізнес під вибухами КАБів, але влада повинна зважати на їхні воєнні ризики
» стор. 7

Буває, що й сміття стріляє

Полтавські волонтери виготовляють маскувальні сітки для захисту в умовах міських боїв
» стор. 8

Влада Ралко: «Культура перебуває у підмурках політики»

Київська художниця каже, що актуальне мистецтво сьогодні почасти стало чимось на кшталт індустрії, «фабрики зірок»
» стор. 12—13

Україна молода

Середа, 26 лютого 2025 року №8 (6024)

Учорашні курси НБУ:
1 \$ = 42,155 грн
1 € = 43,499 грн

Бурячки для велетнів

Вінниччину за рік поповнили 13 червонокнижних зубрів » стор. 3

Популяція зубрів на Вінниччині — одна з найбільших в Україні. Фото з сайту «Вінниця інфо».

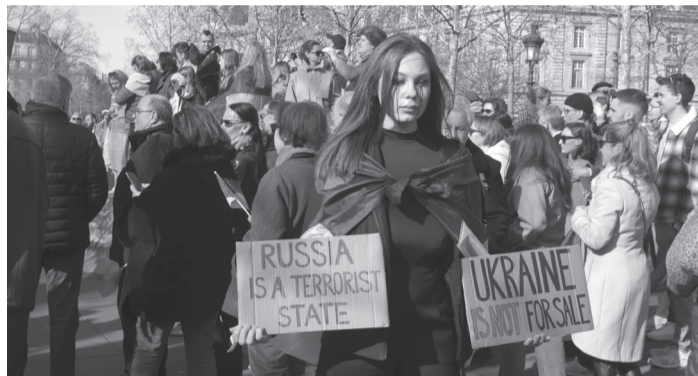
Володимир Когутяк
заступник голови об'єднання
українців у Франції

«Україна стає потужним гравцем на політичній арені, тому що Європа лише зараз починає прокидатися».

■ СВІТ

Ейфелева вежа підтримує

У 52 французьких містах вимагали протистояти нападницькій війні росії в Україні

Активісти у Франції підтримують Україну.
Фото: Jean-Francois Raffin.

Юлія ШИПУНОВА
Париж

Кольорами українського прапора підсвітили 23-24 лютого немало найвідоміших будівель і споруд, демонструючи таким чином підтримку України, яка три роки протистоїть російському повномасштабному нападу. Синьо-жовтими стали, зокрема, Європарламент у Брюсселі та Ейфелева вежа у Парижі.

«Європарламент та ЄС підтримують Україну з початку невинного та незаконного повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року», — зазначили в телеграм-каналі Європейського парламенту.

Активно демонструє солідарність з українцями Франція. 23 лютого на вулиці Парижа вийшло понад 12 тисяч людей, які засуджують війну росії. Цього разу основними гаслами були заклики: «Зупиніть російську агресію!», «Жодних переговорів без України!», «Немає миру без України!»

У Парижі марш пройшов від площі Республіки до площі Бастилії. Там розташувалося містечко громадських асоціацій, які активно волонтерили на користь гуманітарних місій та ЗСУ. Розповідали про свою діяльність, пропонували українські страви та сувеніри. Спеціально приїхав до Парижа соліст українського гурту «Гінь Сонця» Сергій Василюк, аби дати серію благодійних концертів на підтримку ЗСУ.

Одним із жорстких, але дієвих нагадувань, що в Україні йде війна, став візуальний проєкт «Розстріляна швидка допомога»: авто на Харківщині потрапило під обстріл росіян у жовтні 2022 року.

Цей проєкт візуалізації жорстокості дій росії в Україні показують європейцям два роки — місія називається Ukraine is calling. Упродовж цього періоду вже зібрано кошти на 77 нових медичних автовок.

Під час маршу, який тривав понад годину, люди несли розгорнутий прапор України завдовжки 240 метрів. Прапори країн Євросоюзу майоріли поруч із синьо-жовтими стягами.

Акції, які покликані нагадати європейцям про три роки спротиву українців, пройшли загалом у 52 містах Франції й об'єднали 180 франко-українських асоціацій. Серед тих, хто взяв у них участь, — французи, поляки, грузини, сирійці, іранці, чеченці.

Якщо минулого року головним меседжем активістів було гасло «Якщо не ми, то хто?», то цього року в маніфестантах є чіткі запитання до урядів країн Європи. Звучать вимоги покарати за воєнні злочини та злочини проти людяності режим путіна й домогтися, зокрема, повернення 20 тисяч українських дітей, незаконно депортованих, виваних із сімей і насильно русифікованих.

Активісти у Франції вимагають також посилення економічних та фінансових санкцій проти росії та передачі на користь України 200 мільярдів російських активів, заморожених у Європі. І кажуть про необхідність збільшити військову підтримку України, включно з наданням систем ППО для захисту неба.

На багатолідній маніфестації у столиці Франції виступали депутати від мерії Парижа та різних політичних партій і сенату. Всі наголошували на тому, що Україна є кордоном, який стримує війну в Європі.

«Враховуючи зміну вектору в американській політиці, французькі депутати за останні два тижні доволі різко змінили своє ставлення до підтримки України, — зазначає заступник голови об'єднання українців у Франції (ОУФ) Володимир Когутяк. — Україна стає потужним гравцем на політичній арені, тому що Європа лише зараз починає прокидатися. Приходить розуміння, що минулий світ уже не залишиться таким, як був. Усе більше і більше французів виходять на європейські вулиці, висловлюючи проукраїнську позицію».

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Надія на те, що перебування представників ЄС у столиці принесе бодай коротку паузу в масованих обстрілах рашистами українських міст, не справдилася. У ніч на 24 лютого та на 25-те вночі і зранку в наш бік полетіли ударні дрони та крилаті ракети. У Сумах унаслідок влучання шахеда в багатоповерхівку постраждало щонайменше двоє людей. Ще одна жінка була травмована в Обухівському районі на Київщині. Пошкодження приватних садиб було зафіксовано також у районі Фастова.

Водночас, за повідомленням моніторингових телеграм-каналів, усі запуски вівторок ракети були локаційно втрачені в межах Житомирської області, але при цьому добряче налякали Польщу. Сили оборони сусідньої країни залучили всі доступні ресурси та засоби, що є в їхньому розпорядженні. Зокрема, було приведено в бойову готовність наземні системи протиповітряної оборони та радіолокаційної розвідки.

А днем раніше українські дрони вкотре долетіли до Рязанського НПЗ, влучивши цього разу в установку АВТ-6, що забезпечує фактично половину потужності заводу. Як відомо, саме це підприємство виробляє паливо для московського та центральних регіонів країни-терористки.

Безпілотні системи допомогли ЗСУ також призупинити наступ рашистів у районі Покровська. Як повідомив Forbes, дрони наразі знищують ворога не лише поблизу цього міста, а й на під'їзді до нього. Зокрема, дорога Очеретине-Прогрес, що служить оркам логістичним шляхом, перетворилася на складовище з вантажівок, фургонів, вездиходів та іншої техніки. Враховуючи цю обставину, рашистське командування тепер більше зосереджується на Торезькому і Новопавлівському напрямках.

За словами експертів, сьогодні росія має перевагу лише в БПЛА на оптоволокну, які складно відстежи-

■ НА ФРОНТІ

Дронові дуелі

Активне застосування українськими операторами сучасних безпілотників призупинило наступ рашистів на Донбасі і нищить у ворожому тилу нафтопереробну галузь

Оператор сучасних безпілотників.
Фото Генштабу ЗСУ.

ти і заглушити за допомогою РЕБ. Однак у районі Покровська наші оператори садять ці дрони завдяки відображенню сонячних променів на ворожих безпілотних системах такого класу.

На інших напрямках фронту — без особливих змін. У районі Куп'янська противник продовжує спроби «рішуче» розширити тактичний плацдарм на північ від міста в районі Дворічної та Новомлинська. Для цього російське командування вело в бій майже всю 69-ту мотострілецьку дивізію 6-ї загальної армії. Однак це завдання дається їм з великими труднощами. За тиждень упертих атак орки просунулися лише на північному фланзі, між раніше захопле-

ною ним Фіголівкою та Новомлинськом.

ЗСУ тримаються і поблизу Лиманська. Протягом останніх 5 діб ворогу вдалося лише трохи розширити свій плацдарм у напрямку Макіївка—Греківка. А намір пробитися до Колодязів та Ямполівки не увінчався успіхом.

Загалом «самовбивство» (бо самі прийшли) орків на території України успішно триває далі. Лише за першу добу цього тижня армія-агресорка втратила 1 тис. 300 найманців, 26 артилерійських систем і 2 системи ППО. З початку ж повномасштабної війни 869 тис. 530 (+1 тис. 300) нападників ЗСУ відправили на концерт до кобзона. ■

■ ДАТА

Для ракети, голосу і струнних

У Копенгагені король з королевою слухали українську музику

Тетяна РУДЕНКО

У Копенгагені через три роки після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого відбулися два знакові мистецькі заходи за участі Національного ансамблю солістів «Київська камерата». Спочатку, за ініціативи та підтримки парламенту Королівства Данії, у церкві Гольмен провели богослужіння на підтримку українського народу. Учасниками стали король Данії Фредерік X та королева Мері, голова парламенту Сорен Геле та Надзвичайний і Повноважний Посол України Андрій Яневський.

У межах події «Київська камерата» виконала твори видатних українських композиторів Юрія Шлевченка, Вікторії Польової та Валентина Сильвестрова. До виступу також долучиться данська піаністка Елізабет Нільсен.

Далі — імпреза, організована Українським домом у Данії та Данським культурним інститутом. Ансамбль представив програму з найкращих творів українських композиторів. Серед них: увертюра та «Танці Духів і Фурий» з опери «Алкід» Дмитра Бортнянського, «Місто Марії» Золтана Алмаші, «Хорал» Ганни Гаврилець, «Мелодія» Бориса Лятошинського, «Алегро» Юлія Мейтуса, «Ескіз у молдавському стилі» Левка Колодуба, «Елегія», «Карпатська рапсодія» та «Мелодія» Мирослава Скорика. Крім того, народна артистка України, скри-

Роман Григорів ворожу зброю перетворив на музику.
Архівне фото.

палька Богдана Півненко, яка за сумісництвом є художньою керівницею оркестру «Київська камерата», виконала низку українських музичних шедеврів.

Також прозвучали особливі «Пісні ненароджених» для... ракети, голосу і струнних Романа Григоріва. Цей твір став кульмінацією вечора в Копенгагені — виконання українським музикантом Song of the Unborn. Композиція виплескується болями і печаллями російсько-української війни з корпусу ворожого касетного снаряда РСЗВ «Ураган», який упав на українську землю. «Пісні ненароджених» створюють парадоксальне сприйняття — це своєрідний реквієм, але й водночас символ надії на мирне, світле майбутнє.

Нагадаємо, у 2023 році в День Конституції України композитор Роман Григорів представив відео на свій новий твір, який назвав Langsam — 9M27K. Музикант перетворив російську ракету БМ-27 від РСЗВ «Ураган» на музичний інструмент, на якому він грає основну тему композиції, ніби на віолончелі чи контрабасі. Відео, режисером якого став колега Романа Григоріва Ілля Разумейко, було знято в Андріївській церкві в Києві. Роман Григорів тоді так само зіграв у супроводі оркестру «Київська камерата». На той час, із моменту повномасштабного вторгнення, росія атакувала Україну понад 5 тисячами ракет. Країна-агресорка не припиняє смертоносних атак донині. ■

Свдокія ФЕЩЕНКО

■ ГЕРОЯМ — СЛАВА!

«Тарас Бобанич Хаммер — присутній!»

Шлях непримиренної боротьби з ворогом Героя України, побратима Дмитра Коцюбайла Да Вінчі, у новому документальному фільмі

«Тарас Бобанич Хаммер — присутній!».
Фото з власного архіву.

У Львові та Києві презентували документальний фільм «Тарас Бобанич Хаммер — присутній!» — про легендарного добровольця, який своїм прикладом і вмінням мотивує протидіяти ворогу. А вже 1 березня стрічку покажуть на благодійному показі в Канаді, у місті Галіфакс провінції Нова Шотландія.

За словами режисера фільму Олексія Кочергіна, робота над стрічкою тривала півтора року. Команді вдалося відійти від звичайної біографічної побудови історії: народився, вчився в школі, в університеті... «Ми розуміли, що Тарас — незвичайна людина. Як мінімум через те, що це людина, яка з 2014 року жодного разу не зневірилась в Україні», — каже режисер.

За основу взяли шлях захисника України від Майдану і весь військовий. Показали, що «Хаммер», якого мама та дружина називають ніжно Тарасиком, є прикладом справжнього патріота і націоналіста.

Найризикованішою частиною роботи знімальної групи над стрічкою було спілкування з побратимами Тараса Бобанича. Бо виїжджали до лінії фронту і працювали, коли неподалік відбувалися ворожі обстріли.

Тарас Бобанич народився в Трускавці на Львівщині. Розпочав свій бойовий шлях на Майдані у 2014 році. Потім була війна на сході України і п'ять років боїв з ворогом у складі 1-ї окремої штурмової роти ДУК «Правий сектор» під командуванням так само легендарного Дмитра Коцюбайла Да Вінчі.

Паралельно Тарас займався вишколом українських підлітків. Адже розумів, що треба готуватися до підступних дій країни, яка століттями намагалася знищити українську ідентичність. При цьому доброволець непорушно був упевнений у нашої на перемозі.

Коли розпочалося повномасштабне російське вторгнення, Тарас очолив батальйон, з яким воював на Київщині, а згодом на Харківщині.

Глядачі фільму бачать людей, які були з Тарасом протягом його життя в тилу і на війні: батьків, кохану, з якою одружили-

ся тільки у 2020 році, побратимів і посестер. У кінооповідь вплетені архівні відео від часів Майдану і до повномасштабної сучасної російсько-української війни.

Виконуючи бойове завдання біля села Вірнопілля на Харківщині, молодший лейтенант Тарас Бобанич 8 квітня 2022 року загинув... На День Незалежності України того ж року за особисту мужність, виявлену в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння українському народу Тарасові Бобаничу присвоїли звання Героя України з удостоєнням ордена «Золота Зірка».

«Документальний фільм Михайла Ухмана «Тарас Бобанич Хаммер — присутній» — це не просто біографія Героя України, а справжній емоційний маніфест про мужність, відданість і боротьбу за сво-

боду, — ділиться враженнями після перегляду Ольга Коновал. — Завдяки унікальним архівним кадрам, розповідям побратимів і друзів ми бачимо не лише війна, а й людину з великим серцем, яка надихала інших своєю вірою та силою духу. Це кіно — не просто спогад про загиблого воїна, а заклик до незламності та боротьби. Воно залишає глибокий слід у серці кожного глядача і нагадує: Герої живуть, поки ми їх пам'ятаємо».

Автор ідеї та продюсер фільму — Михайло Ухман. У фінальних титрах звучить трек «Повстанець», який виконує улюблений Хаммером гурт «Кому вниз» з лідером Андрієм Середою.

Парамедик Настя Подобайло, яка є у кадрах і була у глядацькій залі на київському показі, упевнена: «Україна має знати

своїх героїв, розуміти, за що вони борються, і берегти те, за що наші воїни проливають кров у важких боях». І процитувала Шевченкові слова: «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє».

Документальна стрічка — з англійськими субтитрами. Кошти, зібрані під час показів фільму, скеровують на підтримку 2-го стрілецького батальйону імені Тараса Бобанича 67-ї ОМБр ДУК ПС.

Фільм «Тарас Бобанич Хаммер — присутній!» є одним з тих кінолітописів, за яким наші нащадки вивчатимуть історію російсько-української війни. Це не просто історія одного героя. Це історія про віру для тих, хто продовжує діяти і вірити. Фільм вийшов дуже щирим, чесним і зворушливим. Історія надзвичайної людини, нащадка стрільця УПА, харизматичного і компетентного командира та чудової людини. Він співав, навчав молодь, надихав побратимів і завжди вірив в Україну.

Тарас Бобанич Хаммер у свої 33 роки навечно залишається видатним бійцем. Його іменем у Стрию, де з'явився на муралі, названо школу та алею. Тарас свого часу закінчив на Львівщині Стрийську загальноосвітню школу № 9 (нині ліцей), а потім юридичний факультет Львівського державного університету внутрішніх справ (2011).

Голова Львівської обласної військової адміністрації Максим Козицький під час допрем'єрного показу фільму розповів, що особисто знав Тараса Бобанича Хаммера: «Він ніколи не приходив просити про особисті речі. Він завжди говорив про Україну і про своїх побратимів, про державу і цінності. Такою людиною він був». ■

Людмила НІКІТЕНКО

■ ПРИРОДА

Бурячки для велетнів

Вінниччину за рік поповнили 13 малих червонокнижних зубрів

В угіддях Вінницького надлісництва живуть 132 зубри.
Фото з сайту «Вінниця інфо».

На Вінниччині працівники ДП «Ліси України» опікуються однією з найбільших популярних червонокнижних зубрів. Як повідомляють у Державному агентстві лісових ресурсів, зубр європейський — вид тварин, які в Україні перебувають під особливою охороною.

В угіддях Вінницького надлісництва на площі 12 тис. га мешкає субпопуляція зі 132 велетнів зубрів. Їх чисельність зростає щорічно і вважається однією з найбільших в Україні. За рік у стаді народилося 13 телят. На жаль, 5 тварин загинули від фізіологічного старіння, розповідають лісівники.

Історія зубрів на Вінниччині розпочалась ще наприкінці сім-

десятих років минулого століття. Тоді лісівники завезли цих велетнів з Волині. Заселили 4 самиць і 2 самців. Ареал проживання та умови чудово підійшли тваринам.

«Для забезпечення належних умов проживання стада в угіддях лісництва створено комплекс біотехнічних споруд: підгодівельні майданчики, солонці, водопої. Для підгодівельного зимового періоду зубрів єгері заго-

товили 120 тонн сіна, 20 тонн буряків, 20 тонн зернових (кукурудза та ячмінь), закупили близько 3 тонн солі», — зазначають у ДП «Ліси України».

Лісівники кажуть, що єгерська служба регулярно наповнює годівниці кормами та слідкує, щоб у солонцях була сіль, яка важлива для підтримки імунної системи тварин узимку. Щоб спостерігати за зубрами

на підгодівельних майданчиках, їх поведінкою та можливими потребами, єгері встановлюють фотопастки.

«Охорона популяції зубрів — повністю дотаційний напрям. Розуміємо важливість збереження цих червонокнижних велетнів, тож готові забезпечувати якіс-

ну підгодівлю та захист від браконьєрів. Для утримання і охорони поголів'я зубрів європейських та інших диких тварин підприємство витрачає винятково зароблені кошти і ніяким чином не задіює для цього держбюджет», — підсумовують у ДП «Ліси України». ■

■ ОСВІТА

Моделювання правосуддя

У Богдановому університеті відкрили «залу судових засідань»

Людмила НІКІТЕНКО

На Черкащині зроблено ще один крок на шляху до інноваційної трансформації Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Тут відкрито спеціалізовану аудиторію для майбутніх правників — «залу судових засідань». Про це «УМ» повідомив ректор Богданового університету Олександр Черевко.

За словами ректора, облаштування спеціальної навчальної зали — це результат плідної співпраці з випускниками і партнерами університету: представниками судових органів Черкащини, успішними юристами і власниками юридичних фірм, які зацікавлені в

підготовці кваліфікованих кадрів.

«Заступник голови Черкаського окружного адміністративного суду Петро Паламар, суддя-спікер Придніпровського районного суду Вячеслав Піковський, адвокати Юрій Тищенко і Олексій Кузьмінський, представники адвокатського об'єднання lexland, міський голова Новомиргорода Ігор Забажан привітали керівництво інституту, працівників кафедри державно-правових дисциплін, кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін ЧНУ та студентів-правників, а також провели для них майстер-клас», — розповідає пан Олександр.

Навчальна «зала судових засідань» обладнана за всіма стандартами сучасного судового процесу. Тут є

Навчальна «зала судових засідань».
Фото Черкаського університету імені Богдана Хмельницького.

все необхідне для моделювання судового засідання та відпрацювання практичних навичок студентами. Аудиторія оснащена сучасною мультимедійною технікою.

«Працюємо над тим, щоб готувати юристів но-

вого покоління, які будуть успішними та конкурентоспроможними на ринку праці», — підсумовує Олександр Черевко, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. ■

КОЛІЗІЇ

Руйнуй усе, чого не розумієш

Методологія повномасштабної війни
— адреналінове позерство

Тетяна ПАРХОМЧУК

Три роки повномасштабного вторгнення. І одинадцять — війни. Однак лише на переході цього чергового рубежу вже й до декого з тих, хто причетний до ухвалення державних рішень, почало доходити, що позерство — не та манера поведінки, котра необхідна для вирішення питань війни. І взагалі час позерства мав минути ще 24 лютого 2022 року. Але позери раніше на це не зважали, бо їм усе сходило з рук. Усі нинішні висновки наразі з розряду «якби» або «треба було». На кшталт, потрібно було дипломатію розвивати та допускати до влади тих, хто має знання і досвід ведення складних перемовин і вагу на міжнародній арені та, можливо, не довів би до повномасштабної війни. Але сталося так, як сталося. А тим часом у понеділок, 24 лютого, в день третьої річниці повномасштабного вторгнення, Україну з символічним жестом відвідали керівники ЄС. Серед них — президент Євроради Антоніу Кошта, добра фея України, президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн, прем'єр Іспанії Педро Санчес та інші. Водночас ми всередині країни підраховуємо політичні прорахунки. Хоча, можливо, для декого вони і є правильна модель поведінки.

Руйнував те, чого не розумів

Тож якою вбачається з висот сьогоdnішнього досвіду воюючої країни хода Верховного головнокомандувача Володимира Зеленського як політика?

Перший етап свого президентства Зеленський вбачав виграшним. Він вирішив, що зламав олігархію, а головне — стратегію будівництва й розвитку України Петра Порошенка. Винятково завдяки власній несистемності, повній полярності в державотворенні, організації влади й арбітрванню політичних процесів.

Він руйнував те, чого не розумів і чим апоріорі керувати не міг. Для унеможливлення реставрації Володимир Зеленський практично повністю ліквідував старий політичний клас, який забезпечував специфічну українську історичну тяглість.

Натомість у владу прийшли люди з вулиці. Вчорашні лузери, асистенти, помічники й челядь з окремих багатих офісів. Їхнє життя було в товстих конвертах. Вони зберегли близько біля Володимира Зеленського своїх патронів і принесли нову модель корупції — «своїх», друзів і «рішал» на зміну політиці білих комірців. Ненаситні, цинічні й зухвалі. Безстрашні, ризикові та в постійному драйві. Замість конкуренції ідей, інтелектуальних змагань — чи не щоденна боротьба і бійки за гроші.

Для самозахисту створено систему монобільшості з надійною круговою порукою. З конституційного політичного арбітра президент перетворився на політичного патрона, який, керуючи симпатіями й антипатіями, вирішував, кому «жити», а кому «вмерти». Один. Точніше, з главами офісу.

Пам'ятаємо все

Другий етап президент України Володимир Зеленський програв. Він не був взагалі готовий до війни ні ментально, ні як ситуативний лідер. І це при тому, що вліз у президентство, коли війна вже п'ятий рік ішла на сході України. Його зачарували, загіпнолізували владімір путін та Ангела Меркель у Парижі 9 грудня 2019 року.

Імовірно, в розмові тет-а-тет Зеленського з путіним були досягнуті якісь взаємні домовленості, в які невідготовлений і незагартований український лідер повірив.

Головне — кремль гарантував відсутність намірів діяти силою проти України. Про це свідчить упевненість українського президента ледве не до останнього дня, що росія не нападе. Незважаючи на постійні фактажні докази західних розвідок, лідерів на чолі з Джо Байденом, що росія неминуче піде широкою війною на Київ і далі найближчим часом — були проігноровані. Що ж знав Володимир Олександрович і що йому пообіцяв путін, що український президент продовжував будувати дороги, запуслав «шатли» в Крим і закликав на травневі шашлики?

Президент Зеленський не зміг навіть в останні дні до повномасштабного нападу повернути у війну і закликати ЗСУ та націю до оборони: «Ми віддані політико-дипломатичному врегулюванню і не піддаємося на будь-які провокації. Потрібно розрізати провокації та наступ військ агресора... але зараз немає жодних причин для хаотичних дій. Ми на своїй землі. Ми нічого і нікого не боїмося».

Він як актор демонстрував сценічну впевненість, хоч у глядацькому залі вже розпалювалася пожежа. Як президент він не знав, що робити. Його несистемна команда виробляла адреналін, а потрібні були єдино можливі рішення з мобілізації всіх реальних і нереальних ресурсів для оборони.

Лише 24-25 лютого, наприклад, у Києві роздали населенню для відсічі 18 тисяч автоматів та боекомплектів до них.

Програв виграшу

Третій етап Зеленський, найімовірніше, виграв. Принаймні на той момент усе так виглядало. Він об'єднав Захід у потужну антикремлівську коаліцію з 50 країн, яка діє як частина оборонної стратегії України й донині. Переконав західних лідерів узяти на себе відповідальність за війну в Україні, яка реально стри-

Президент Володимир Зеленський на передовій.

мує путіна від її розширення на європейський континент.

По суті, це перетворило російсько-українську війну на практично глобальне зіткнення країн західної демократії і їхніх союзників на чолі із США проти вісі зла з росією, Північною Кореєю, Іраном під геополітичною парасолею Китаю.

Найбільшим успіхом Володимира Зеленського стали дружні стосунки, партнерство і взаємність з експрезидентом США Джо Байденом. Останній перетворив свою каденцію на місію военно-економічної підтримки України, виступаючи як локомотив українського інтересу, не даючи можливостей союзникам утекти в нейтралітет.

І, здається, саме тоді Україна була за крок до перемоги. Восени 2022 року російські війська панічно відступали, але Верховний головнокомандувач і Генштаб чомусь не змогли розгорнути й завершити цей успіх, відтіснивши путіна хоча б на довоєнну лінію.

У 2023 році, здавалося б, добре підготовлений контрнаступ, який мав розрізати російський фронт по вісі аж до Азовського моря, неочікувано провалився. Всі були впевнені в перемозі й хотіли тільки її. Тодішній Головком Валерій Залужний побачив ознаки іншої війни — затяжної, з численними тупиками, протистоянням на виснаження. Тривала війна, за Залужним, у якій перемагають холоднокровність, терпіння, ресурси й здатність до швидких оперативно-тактичних операцій та вміння вести маневрову війну нової якості.

Серед таких маневрів — тисячами порізів знекровити віддалену від основних ресурсів російську воєнну машину, ослабити, виснажити її до неспроможності наступати та тривало оборонятися.

У цей час президент Зеленський відчув себе, можливо, й справедливо, лідером з новими якостями — готовим вести власну глобальну гру.

Він вирішив затягти в пастку путіна Глобальним самітом миру за участі переважної більшості цивілізованого

світу. А з іншого боку, наступати, перемагати, знищуючи живу силу і матеріальні ресурси війни росії.

Але водночас усю відповідальність за перемогу він перекладав на союзників. В основному на США. В обмін на ефемерні поклади рідкісноземельних матеріалів, велика частка з яких захоплена або під загрозою захоплення росією, і готовністю ЗСУ захищати Європу замість американських військових.

І перший, і другий план були відірвані від реальності. Але їх оригінальність, ексклюзивність, імпазантність створили ореол у команди президента і справили на суспільство враження нібито якогось правильного курсу ведення стратегії війни.

Можливо, це була гра, блеф лише з метою налякати путіна і змусити його піти на реальні переговори. Це була спроба тиску на запеклого, самовпевненого і надзвичайно досвідченого авантюриста. Однак наївні навіть не прорахували, що він і не збирався реагувати на подібні театралізовані ескапади, володіючи найбільшим арсеналом зброї у світі. Стратегія протидії цьому визначальному фактору розвитку війни в Україні так і не була ініційована, розроблена і застосована. В найбільш сприятливих умовах часу, коли Джо Байден був найрішучішим щодо України.

Турбулентність у бажанні миру

Починаючи з 2022 року соціологи роблять аналіз настроїв українців щодо війни та їхньої готовності до припинення воєнних дій шляхом поступок. І категоричне в 2022-му та на початку 2023 років — повернути Україні кордони 1991 року — поступово змінюється на висновки реального погляду того, що в нас немає ні достатньої зброї, ні людського ресурсу, ні ядерної зброї — лякалки, аби пафосно й театральньо заявляти про те, що ми не можемо зробити.

І сьогодні вже 52% хочуть миру, навіть ціною втрат, ще неясних, але й вагомих. І подарунок кремлю територій уже

не є зрадою.

А що ж наші бійці, захисники? Хоч би як гірко й боляче це звучало, але чимало з них опинились у руках бездарних міністрів, деяких генералів, брехливих і корумпованих політиків. Вони граються їхніми життями, не беручи на себе жодної відповідальності. Навіть більше, ці всі персонажі переконують суспільство, що вони, різні посадовці, і є справжніми героями нашого часу.

Тож іще вчора працюючий у налаштованій системі світ був об'єктивністю, яка підтримувала сталий алгоритм твого існування: знання, кар'єра, секс, подорожі, сім'я, діти, Різдво, літо й зима.

Пошуки щастя були буденністю. Тепер на його місці — руїни. Ідеї вмерли, цінності, як тату, — носиш як пам'ять. Безсилля доводиться до сказу. Керманічі брешуть, маніпулюють, таємно домовляються про своє і хочуть усіх пережити. Причому обов'язково у своїх високих резиденціях.

Вони захоплюють усю владу, хоча насправді не знають, що з нею робити. Виголошують спічі, які через мить щезають, як чарівні, таємні чорнила на папері. Закликають лише їм вірити, бо, мовляв, більше нікому і вони єдині.

І той давній раціональний світ нині воволі перетворюється на палату, де божевілля стає нормою. Головні стратег і планувальники війни проти українців, російський генерал валерій герасимов стверджує, що програма ядерного стримування для росії не визначена жодними міжнародними зобов'язаннями.

А тим часом вітчизняна державна машина, переважною мірою без мізків, або витісняє з України, або заганяє у підпілля тих, у кого вони є. На кону єдине — рейтинги. Хоча жодні рейтинги Володимира Олександровича не варті тих втрат, котрі несе Україна. Президент Володимир Зеленський зобов'язаний згорнути конфронтацію з найбільшими союзниками України та перейти до змістовної конструктивної розмови, що має базуватись на реаліях і закінченні війни. ■

Володимир ЦИБУЛЬКО

Якщо дивитися на кампанію, котру Банкова розгорнула проти Залужного, то тут можна спостерігати два паралельні треки: спробу перетворити Залужного на політичний актив Зеленського і ревізію власного рішення щодо невдалої ставки на Залужного як слабого лідера для війська, завданням якого було хаотизувати управління.

Залужний виявився несподівано для Банкової вірним військовій корпорації генералом, а до того ж дуже здібним комунікатором. Особливо з міжнародними партнерами. Вони раптом виявили, що Залужний має прямі канали комунікації як з командуванням НАТО в Європі, так і безпосередньо з на той час головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі. За лічені тижні до відставки, а саме 17 січня 2023 року, генерал Залужний публікує мінімалістичне повідомлення: «Сьогодні в Польщі відбулася моя перша особиста зустріч із головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі». І, схоже, це вже стало остаточним пунктом неповернення для Банкової. По суті, влітку 2021 року Банкова ставила на Залужного як на слабого ланку. Їм здавалося, що генерал, котрий все офіцерське становлення провів у віддалених від столиці гарнізонах, не в стані буде підпорядкувати собі столичний генералитет, а ще й особливо тих, у чиєму підпорядкуванні він ще недавно перебував. Інколи варто читати фейбук Безуглої, адже вона дуже часто викладає інформацію, корисну не лише розвідці агресора, а й аналітичній спільноті союзників. Ось як вона описує перипетії з призначенням генерала Залужного на посаду Головкама. Схоже, що в агресора це призначення розглядалося ще й як фактор змагальності військових шкіл України і РФ. Важливим фактом є те, яку роль відіграв у цьому призначенні Арестович. Цитата з ФБ Безуглої від 15.06.2024:

«Отже, почнемо з 2021 року. Ми на порозі повномасштабного вторгнення, хмари згущуються, але лише попередньо і невизначено. У президента наростає занепокоєння, що армія у хронічному застої і не зможе підготуватися до наступної динаміки подій, і що Хомчак — це не варіант, а конфлікт Гловкома Хомчака та міністра оборони Тарана дійшов до абсурду. Він приймає рішення знімати обох і дати поштовх реформуванню війська. Вибирати є мало з кого, у фінальний список потрапляють чотири кандидати: класики з освітою у вищих навчальних закладах росії Наєв та Сирський і нові, навчені Україною, генерали Залужний та Мойсюк. З цієї четвірки формується фінальна гібридна команда, яка буде вершити наші долі під час повномасштабного вторгнення. Глава держави вирішує віддати перевагу навченим Україною, а підсилити їх класиками. До того ж, наскільки пам'ятаю, Сирський не горів бажанням стати Головкомом, а Наєва не взяла. Ми отримуємо конфігурацію: Залужний, комунікабельний генерал з великою кількістю прогресивних ідей без бойо-

вого досвіду, але зі знанням штабів, стає керівником української армії, його заступником роблять представника культури десантників, бойового Мойсюка, який за годину (так в оригіналі) української-російської війни пройшов шлях від комбата до генерала. За Командування Об'єднаних сил (всі питання застосування ЗСУ) залишається відповідати Наєв, а за найбільший компонент української армії, сухопутні війська — Сирський (з 2019 року). Хомчака відправляють на склад до РНБО, а Тарана — послом, що надалі стане традицією. На мою скромну думку, таке гібридне рішення заклало підвалини чисельних конфліктів поколінь, поглибило внутрішній поділ армії на сферу впливу та фракції, стало фактором формування тієї ситуації, в якій ми опинилися зараз, хоча тоді виглядало очевидно логічним. Водночас воно призвело до низки непередбачуваних перемог.

Зазначу, що Залужного на Головкама тоді в офісі президента порадив досить ексцентричний Арестович, але парадокс у тому, що класова система нашої армії, яка практично не зазнала змін, незважаючи на вторгнення 2014 року, взагалі не могла породити подібні асиметричні ідеї змін та соціального ліфту. Це не єдиний випадок, коли пропозиція громадянського, знаного з внутрішньою кухнею Сил оборони, виявлялася найсвіжішою. Отже, Олексій згадає Залужного та, заручившись підтримкою заступника Єрмака Машовця, лобіює його у шорт-лист. Ми отримуємо конфігурацію лідерів ЗСУ. Проте революції не відбулося. Залужний, незважаючи на прогресивні ідеї, не робить радикальних реформ, швидко занурюється в кулуарщину, все ж таки даючи змогу розвиватися хоча б стартапам, що потім і зіграє свою роль».

Генерала Залужного сприймали як людину компромісну і навіть несперечливу. Але на Банковій не розуміли нових відносин у війську, які збудували генерали Муженко і Полторак, за час президентства Петра Порошенка. Чомусь на

Саме Залужний є донором довіри українців до Зеленського, і розірвати цей зв'язок — значить запустити процес обвалу довіри до політичної влади.

Банковій вперто вважали, що система субординації «я начальник, ти дурень» викоріненню не підлягає. Але схоже, що війна привчила військових цінувати професійну корпорацію значно більше, ніж про це мали уявлення неопіти української політики.

Але повернімося до контактів Залужного з військовим командуванням партнерів. Ці зустрічі так виносили мізки Зеленському, що той розпорядився напхати в одну з делегацій зграю наглядачів за Залужним, і це вже збісило американців. Але головне — це українці: на тлі роботи Залужного і всієї військової корпорації Зеленський з його єрмаками все більше виглядав як п'яте колесо до воза, і в Зеленського це розуміли. Тільки не могли змиритися з думкою, що саме Залужний є донором довіри українців до Зеленського, і розірвати цей зв'язок — значить запустити процес обвалу довіри до політичної влади.

КНИЖКА В ГАЗЕТІ

Залужножерка

Українці бачать у війську єдину опору держави

тити процес обвалу довіри до політичної влади. Розрахунок на те, що Залужний провалить оборону і можна буде все списати на нього і перейти до сценарію, коли саме Зеленський врятує країну від остаточного краху і забетонується у владі на десятиліття, також наклався мідним тазом.

Якщо зважити, що цитована публікація з'явилася в середині червня 23-го року і вже можна було зробити перші висновки від усунення Залужного, тож такий багатослівний пост можна розбирати на багато складових, але вся ця маячня була спробою Банкової виправдатися і, знову ж, перекласти на Залужного цілу купу власних помилок або й відверто зрадницьких дій. Розрахунок був на те, що після усунення Залужного справжню картину подій прояснити буде нікому.

Ось як викривила колективна Безугла події початку повномасштабного вторгнення. Цитата: «Перед президен-

Політичні фракції перебувають у наляканому стані, проте, продовжуючи інерційно хитати владу і намагаючись отримати від ситуації якісь бонуси, як би монструозно це не звучало. Власна фракція завмирає у слухняному автоматизмі, одягаючи вишиванки на День єднання та заспокоюючи населення. Залужний звітує президенту, що все готово, сперечається з американцями, які наполягають, що потрібно все мінувати і копати окопи, але ж знову відмовляються надавати зброю; наш Головком обрарається, але вся ця маячня була спробою Банкової виправдатися і, знову ж, перекласти на Залужного цілу купу власних помилок або й відверто зрадницьких дій. Розрахунок був на те, що після усунення Залужного справжню картину подій прояснити буде нікому.

Ось як викривила колективна Безугла події початку повномасштабного вторгнення. Цитата: «Перед президентом постають складні проблеми: чи довіряти і кому — партнерам, власній армії, спецслужбам, що і як робити. Київ кишить агентами, на посаді голови СБУ друг, якого вже давно інкапсулювали і корупціонери, і росіяни, і який запевняє, що ситуація під контролем. Військові надають доповіді про підготовку, проте не вірять самі, що ті, з ким навчалися разом, будуть криваво захоплювати Київ. Розвідники б'ють на сполох, частково сваряться з партнерами та піддаються цькуванню в армійському середовищі традиційного військового генералітету. ГУР МОУ робить Залужному гігантську детальну карту вторгнення, але вона залишається за шторкою у його кабінеті. Доходить до того, що керівник ГУР МОУ Буданов наполягає на необхідності публічних заяв про вторгнення та виходить з комунікацією сам.

Ну й остаточний брехливий штрих: «Протягом першого року повномасштабного вторгнення Мойсюк виїжджав на фронт замість Головка-

ма, який не їздив узагалі, тож весь ризик і негатив його управління сходився на заступника, а Залужний залишався ефемерним «богом», який скрізь і ніде».

У військах добре знали про удар ракетою, по локації перебування Головкама Залужного і НачГенштабу на Полігонівському напрямку, коли обоє зазнали поранень, і до десятка офіцерів загинуло. Все це трапилося в момент, коли чиновник ОП «гвалтував» мізки Головкуму якоюсь тупою балакою, розвідка противника змогла вичислити координати. Пам'ятаємо про загибель генерала Дудаєва, президента Ічкерії.

Чому варто весь час звертатися до усунення Головкама Залужного з посади? Щоб розуміти логіку Зеленського. Усі його політичні призначення завжди погіршували ситуацію в країні. Залужного усували в розрахунок на погіршення управління військ генералом Сирським. Одним з мотивів призначення Сирського було те, що жодних політичних амбіцій за ним не проглядалося. І що? Своїми дурацьким діями Банкова весь час політизує військовиків. І скільки б не вкидала Безугла думку про необхідність масової заміни командирів бригад чи оперативних командувань на молодих полковників, у ЗСУ не так багато генералів з навичками стратегічного планування. Очевидно, що противника це дуже турбує. Тож замовлення на стратегів ніхто не відміняв. А механіка колективної Безуглої проста — Сирським ми зжерли Залужного, без участі самого Сирського, Сирського ж ми зжеремо, умовно кажучи, Драпатим без участі самого Драпатого, і цей ланцюг триватиме доти, доки триватиме Зеленський. До останнього у військах жодної крихти поваги не залишилося. І Банкова зараз знову стала п'ятим колесом до воза. Українці бачать у війську єдину опору держави. У політичній вертикалі вони бачать союзника агресора. Закупівля морально і технологічно застарілих російських ядерних реакторів для ХАЕС — тому найкращий доказ. ■

Олександр МИХАЙЛЮТА,
лауреат міжнародної премії Open World («Відкритий світ»).

Звісно, ця тема щодо угодництва супердержави, якою досі вважалися США, варварській Росії в особі їхнього президента Трампа шокувала світ і довго не сходило з шпальт провідних видань. Але нічого дивного не сталося. Просто завдяки технологіям, ужитим свого часу в Україні для приведення до влади Януковича, двічі судимого і звинуваченого в зґвалтуванні, таким же робом штатівські олігархи привели до влади двічі судимого і звинуваченого в зґвалтуванні політичного та економічного банкрута, якого називають Дональдом Трампом. Але загроз від його непередбачуваних дій набагато більше...

«Слуга Америки»?

Акули пера взяли порівнювати образ Дональда Трампа з диктатором Росії Путіним. Дехто навіть припускає, що «миротворець» був завербований КДБ СРСР ще в 1987 році, коли раптом відвідав «імперію зла» з дружиною саме під час чергового свого банкрутства. Багато вказують на численні його контакти з підполковником КДБ у ті часи та невідомий масовий випуск книг про «досвід Трампа» у теперішній Росії і його риторику щодо НАТО, ООН, Євросоюзу, суголосну висловлюванням міжнародного терориста Путінера, на арешт якого Гаага видала ордер. Ці порівняння дуже хибують.

Адже «слуга Америки» дуже схожий своїми спічками і вчинками на нашого головного «слугу народу». Хоча б отією фразою про закінчення війни в Україні за 24 години. А наш «слуга» ще 2019-го привселюдно обіцяв: якщо я не закінчу війну, то негайно подам у відставку. Пішла ця «слуга» геть з політичного небокраю? Ні! Ба більше — ще моститься на другий термін, як шкідлива курка на сідало. Тобто, і «слуга Америки», і «слуга народу» тепер об'єднані одним ланцюгом. Ланцюгом брехні. До цього можна додати хіба що пустопорожні слова Зеленського, мовлені для зарубіжних ЗМІ (української преси цей керівник не бачить упритул, за всі роки правління — жодного інтерв'ю для наших ЗМІ, то якої країни він президент?) про нібито замах на його життя на початку вторгнення і навіть збройні сутички з ефемерним десантом в офісі (в офісі, який захищений там не слабкіше за бункер Гітлера).

А доказів — катма. Хіба в коридорах офісу нема відеокamera? Покажіть, якщо це справді мало місце. Трамп, оно, хоч картинку демонстрував, нібито під час передвиборчої кампанії йому вухо прострелили (це ж треба зловмисникам знайти такого бовдура, що вцілів не у макітру, а у вухо) і потім показали зашпеного кров'ю. Звичайно, це підсилює рейтинг, адже народ багато чого сприймає за чисту монету. Не підозрюючи, що його просто розводять... Але то таке...

Замашки Попандопула

Пригадуєте, в культовому радянському фільмі «Весілля в Малинівці» є персонаж Попандопула. Чи то анархіст, чи то «біляк», чи то звичайний кримінальний елемент. Але він з'являється саме тоді і там, де відбувається переділ трофеїв. І він там промовляє крилаті слова, виймаючи з мішків кращі речі: «Це — мені... це — знову мені... і це — мені!» На що його компаньйон просто отетеріває. Але в цій сцені ну дуже промовистий натяк на дії нинішнього очільника Білого дому. Бо він ні з того ні з цього раптом висунув Зеленському вимогу віддати всі родовища рідкісноземельних металів в Україні, а він, мовляв, тільки тоді припинить

війну Росії проти нас. Тобто, він уже залазить у наш мішок природних багатств, які, за Конституцією, належать усьому народу України, і пожаділиво репетує: «Це — моє... і це — моє!». Ну хіба не Попандопуло?

До речі, 1925 року в Україні вийшла п'єса «Димівка», де реальний Костянтин Попандопуло — секретар Димівського компартосередку — каже про викривача тогочасної корупції: «В подвалах Чеки Гришкуну сгною, оторву голову і скажу, що так і було!». Чи не перифразує ці слова «слуга Америки», кажучи про фактичне закріплення завойованих агресором Путіним українських територій, мовляв, «так і було»?

Та звернімо увагу на профанацію Трампа. Цей бізнесмен-невдаха, який волею випадку опинився на вершині американського владного олімпу (подібно до Зеленського), обіцяє «служі народу» якісь інвестиції в цю справу. Стоп. Ось тут саме час звернутися до слів радника Трампа Майка Волца під час розмови двічі судимого на телеканалі Fox News (США). Радник заявив щодо гарантій безпеки України: «Я не можу уявити собі кращої гарантії безпеки, ніж спільне інвестування з президентом Трампом».

Це слова серйозної людини, наділеної великими державними повноваженнями. То чому б не дослухатися до його поради і не проаналізувати геніальну інвесторську інтуїцію бізнесмена Дональда Трампа? Про це зазначає у фейсбуці 18.02.25 український блогер Віктор Лешик і дає перелік провальних інвестицій «гуру» американського бізнесу: — Trump Airlines (1989—1992) — Трамп придбав авіакомпанію Eastern Air Shuttle, перейменувавши її на Trump Shuttle. Незважаючи на значні вкладення в ребрендинг та модернізацію, компанія не змогла стати прибутковою і була продана у 1992 році.

— Trump — Trump University (2005—2010) — освітня компанія, що пропонувала курси з нерухомості та підприємництва. Закрилася через численні судові позови щодо шахрайства. У 2016 році Трамп погодився виплатити \$25 мільйонів для врегулювання справ.

— Trump — Trump Steaks (2007) — лінія преміальних стейків, які продавалися через Sharper Image. Попит виявився низьким, і продажі припинилися того ж року.

— Trump — Trump Vodka (2006—2011) — власний бренд горілки з гаслом Success Distilled. Через слабкі продажі виробництво зупинили у 2011 році.

— Trump: The Game (1989) — настільна гра в стилі «Монополія», що провалилася на ринку.

— Trump — Trump Magazine (2007—2009) — журнал про розкішне життя, який закритися через фінансові труднощі.

— Trump — Trump Mortgage (2006—2007) — іпотечна ком-

■ БЕЗ ДИПЛОМАТІЇ

Травма від Трампа

На яку ідеологію спирається «слуга Америки»

ЦЬОГО Б НЕ СТАЛОСЯ

ЯКБИ Я БУВ ПРЕЗИДЕНТОМ!

панія, яка не пережила кризу на ринку нерухомості.

— Trump — Trump Casinos (різні періоди) — серія казино в Атлантик-Сіті (Trump Plaza, Trump Marina, Trump Taj Mahal), що не витримали конкуренції та оголошували банкрутство. Останнє було продано у 2016 році.

— Trump — Trump Ice — бренд бутильованої води, який не зміг конкурувати на ринку.

— Trump — Trump Network (2009—2012) — компанія мережевого маркетингу, що продавала вітаміни та харчові добавки. Проект виявився невдалим і був закритий.

Протягом своєї бізнескар'єри Дональд Трамп шість разів оголошував банкрутство своїх компаній. Це стосувалося передусім його готельного та казино-бізнесу в Атлантик-Сіті та Нью-Йорку.

Тож як вам, розмірковує Viktor Leshyk, гарантії безпеки через спільне інвестування з Трампом видобутку рідкоземельних металів в Україні?

Сталін, Путін, Трамп...

Що таке МАГА-комунізм — онлайн-ідеологія, яку просуває Такер Карлсон? — The Guardian.

Усе було б так смішно, якби не було так гірко. Це досить добре відчули лідери Європи під час останньої Мюнхенської конференції, під час якої віцепрезидент США у своєму виступі знецінив усі надбання демократії та насварив Євро-соз, що той не дає широкої дороги в політику так званим ультраправим партіям (а насправді це підрозділи Кремля), чим засвідчив повну єдність із наративами маніяка Путінера щодо нового світового порядку, де домінуватиме не право, а сила. Синхронно з цим виступом в інеті раптом активізувалася секта МАГА, боти якої просто щодня атакують тисячі електронних адрес українців. А що це таке і з чим його їдять? Ось що пові-

домляє сайт Texty.org.ua.

«МАГА-комунізм» (МАГА — аббревіатура гасла Трампа — Make America Great Again — «Зробімо Америку великою знову»). The Guardian розповідає, що це за течія. Texty.org.ua переказують основне зі статті.

Пропагандований двома найвідомішими його представниками, 27-річним Хаз Аль-Діном і 24-річним Джексоном Гінклом, МАГА-комунізм містить у собі набір суперечливих ідей — від віри в здатність прихильників Дональда Трампа вирвати владу у «глобальних еліт» до акценту на чоловічій «честі», зачарування путіним і підтримки визволення Палестини.

Обидва були неодноразово видалені з соціальних мереж за поширення дезінформації. Гінкла, наприклад, видалили з Instagram — невдовзі після того, як у серії постів він стверджував, що за терактом у концертному залі в Підмосков'ї стоїть Україна, хоча відповідальність за нього взяла на себе «Ісламська держава».

Критики висміюють Гінкла та Аль-Діна як псевдоінтелектуальних, жадібних до наживи шахраїв, які зайняли навмисно провокаційну нішу, щоб переманити прихильників з інших політичних спільнот з високим рівнем онлайн-активності.

«Якщо подивитися на їхню політику, на те, що вони насправді пропонують, стає зрозуміло, що це божевільний маргінальний рух, який не має чіткої артикуляції», — сказав Олександр Рід Росс, викладач Портлендського державного університету і автор книжки «Проти фашистської потвори», в якій досліджується, як праві рухи використовують мову лівих.

«Божевільний» чи ні, але МАГА-комунізм привертає увагу дедалі вищих правих кіл. Захист Гінклом зовнішньої політики Путінера приніс йому запрошення на шоу Такера Карлсона і похвалу від колишнього радника Трампа з національної

безпеки Майкла Флінна. Гінкл і Аль-Дін також створили міжнародні альянси з такими людьми, як російський ультра націоналістичний філософ Олександр Дугін, з яким вони зустрілися на конференції в Москві.

І Хаз, і Гінкл кажуть, що підтримують Трампа не через захоплення ним, а через переконання, що його послідовники представляють найбільш значущу мобілізацію американського робітничого класу за останні десятиліття.

«Якщо ви є політичним рухом і хочете отримати прихильників у той час, коли соціалізм викликає все більший інтерес, ви можете піддатися спокуси вхопитися хоча б за назву», — пояснює економіст Річард Вольф, зазначаючи, що це була стратегія, яку найширше використовував Адольф Гітлер під час свого приходу до влади.

Згідно з інфографікою, яку регулярно поширює Гінкл, запропонована комуністична політика МАГА передбачає «демонтаж великих технологій», заборону «вуличного тероризму проти фанатів», припинення «пробудження академічних кіл»...

Онлайн-прихильники Гінкла і Аль-Діна вважають, що вони протистоять «однополярному світу» й «західній гегемонії» та часто підтримують авторитарні країни, які США вважають своїми супротивниками, такі як Росія, Китай, Іран і Північна Корея.

Аль-Дін і Гінкл розглядають Ізраїль як частину «глобалістської» мережі «глибинних держав», а Україну — як частину цієї ж мережі.

Аль-Дін і Гінкл були відсторонені або заборонені на низці платформ за поширення дезінформації, переважно про російсько-українську війну або про конфлікт у Газі. Гінкл виступив на заході у Вашингтоні під назвою «Лють проти військової машини», який просував куплений московю Такер Карлсон, де засвідчив підтримку війни Росії проти України. Ось на яку ідеологію спирається нинішній «слуга Америки». То чого від нього чекати?

Нам своє робить

«Ситуація для України наразі дуже загрозлива», — сказав генерал Олександр Давиденко, голова Громадсько-політичної ліги «Центр». — Упевнений, що нас може врятувати тільки термінове створення цивільно-воєнного уряду національної єдності, переведення всіх ресурсів країни на воєнні рейки і підписання конкретних оборонних пактів з країнами-союзниками та якомога тісніші взаємовідносини з Євросоюзом. Спонування країн-партнерів і ЄС у цілому до конкретних оборонних дій».

Резонно. Бо призначення тільки на посади голів ОДА (не згадуючи вже міністрів без довіди управління) робити, що дивом перетворені на ОВДА, «горобчиків», які не те що пороху не нюхали, а навіть не служили у війську, але є відданими Банковій, уже накоїло багато лиха. Ці кадри «не на часі», бо вони просто не знають, що робити. Військові — знають. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Харків продовжує ховатися під землю. Окрім двох великих шкіл, які запрацювали у спеціально зведених гігантських укриттях, свою мережу центрів безпечного обслуговування почала відкривати обласна податкова інспекція. Перший з таких пунктів недавно облаштували на станції метро «Наукова», другий невдовзі з'явиться на станції «Ярослава Мудрого». «Головне, щоб було що сплачувати», — дотепно прокоментував підземний сервіс мер Ігор Терехов, розкривши одну з найболючіших тем місцевих підприємців. Розвивати свою справу під вибухами КАБів — досить ризикове заняття, тому харківські бізнесмени об'єдналися ще й задля того, аби вести конструктивний діалог з владою. Практика, коли чиновники посилюють податковий прес без урахування особливостей прифронтових регіонів, їх не може влаштувати в принципі.

Сізіфова праця

Відомий ТЦ «Барабашово» на початку лютого знову постраждав від російських терористів. Цього разу сюди спрямували іранський дрон-камікадзе Shahed-136, відомий своєю квітковою назвою «Герань-2». На відміну від двох попередніх прильотів, що сталися в перші роки війни, на ринку дивом ніхто не постраждав. Утім за лічені хвилини тут спалахнуло й згоріло дотла 14 тисяч квадратних метрів торговельної площі. Йдеться про більш ніж 100 павільйонів, що належали переважно місцевим підприємцям. Вони втратили магазини, наповнені товаром.

Загалом на гігантському ринку, який до повномасштабного вторгнення мав статус одного з найбільших у Східній Європі, вже пошкоджено 30 відсотків території. Починати бізнес з нуля в розпал війни — надскладне завдання, адже немає жодних гарантій, що й відновлена справа потрапить до перемоги. «Але відновлення буде, — запевнив після третього прильоту президент концерну АВЕК Андрій Вінаков. — Зараз ми зосереджені на тому, щоб навести лад після руйнувань. Є план мерії з відновлення Харкова, він з нами узгоджений, і ми разом будемо далі діяти. Тут обов'язково буде торговельний центр у новому вигляді».

Поки що ж погорільцям запропонували перейти до вцілілої частини ринку й продовжити роботу там. Для тих, хто не втомився ризикувати власним майном, така пропозиція здається слушною. Але далеко не всі представники харківського бізнесу готові нескінченно відроджуватися з попелу подібно до міфічного птаха Фенікса. Принаймні 40 відсотків підприємств уже давно налагодили виробництво на заході країни або взагалі припинили свою діяльність до кращих часів. Затяжна війна лише погіршуватиме цю статистику, тому компанії, які досі працюють у місті, вирішили разом домогтися для себе певних преференцій. Тобто об'єдналися в Коаліцію галузевих і бізнес-спільнот Харкова та області, яку по-дружньому називають КОХА. Їхнє завдання — не лише досягти ситуативного рішення сьогоденних проблем, а й створити робочу екосистему для майбутнього розвитку економіки регіону.

ДНК адаптивності

В перші дні повномасштабного вторгнення у Харкові панував хаос. Одні містяни намагалися одразу покинути прифронтову зону, інші під обстрілами шукали бодай якісь продукти і ліки. До тямі бізнесмени почали приходити десь за три тижні, екстрено оцінюючи ситуацію.

На той час теперішній голова секретаріату Ради КОХА Дмитро Дьяков керував аптечною мережею, в якій вирішили поступово відновлювати роботу. Те-

лефони одразу стали червоними від дзвінків, тому співробітниця кол-центру отримала чітку вказівку сповіщати лише про одне — працює аптека чи ні.

«Наприкінці дня я біжу через цей відділ і чую, що дівчина, як і раніше, консультує дозвонювача детально і з усмішкою, — розповів Дмитро Дьяков Харківському пресклубу. — Вона спіймала мій погляд на собі, тому пізніше підійшла і каже: «Ви, напевно, будете мене сварити, але я вважаю, що харків'яни, які залишилися в місті, достойні отримувати сервіс, навіть кращій за той, що був до війни. Це по-перше. А по-друге, ви нас так довго вчили професійно працювати з клієнтами, що по-іншому я просто не вмю. Отож збивати руку не буду».

Пан Дмитро каже, що був просто приголомшений цією відповіддю і зрозумів, що українці — непереможні. А харків'яни — і поготів, за майже 400 років суцільного виживання вони набули особливої ДНК адаптивності, яка дозволяє швидко орієнтуватися в надскладних умовах.

«І з цього моменту я почав працювати трішки по-іншому, — каже Дмитро Дьяков. — Я вже не думав про те, як вирішити питання тут і зараз, бо зрозумів, що нам доведеться заново вибудувати бізнес і комунікації. Але для того, аби зберегти довоєнний рівень сервісу, нам потрібно дивитися в майбутнє і спільно розвивати в собі адаптивність до нових умов. Це мій власний досвід, який я отримав на третій тиждень війни. Так виникла ідея створити об'єднання, учасники якого працювали б, у тому числі, й на перспективу».

До речі, нові умови у прифронтовій зоні сьогодні виникають набагато частіше, ніж у тилових регіонах. Приклад ТЦ «Барабашово» — тому красномовний доказ. Отож у КОХА розробили низку пропозицій, які в разі позитивної реакції чиновників мотивуватимуть підприємців не закривати свій бізнес. Одну з цих ідей вже було реалізовано після тривалої дискусії з владою. Йдеться про можливість отримувати кредити під відносно невисокий відсоток. Завдяки напрацюванням КОХА харків'яни також отримали пільги з податку на нерухомість та землю і взяли участь у спрощенні умов ведення бізнесу через електронну систему.

З приходом великого капіталу до регіону поки що складніше. Зараз Харків перебуває у списку міст, які не можуть розраховувати на співпрацю з іноземними інвесторами. Але, за словами Дмитра Дьякова, харківські бізнесмени й самі можуть інвестувати від 10-15 мільйонів в економіку області, якщо отримають бодай тимчасове зменшення податків.

Діалог з владою на цю тему потребує серйозного переформатування. Чиновники наразі кажуть, що готові йти на поступки, якщо самі бізнесмени

МОТИВАЦІЯ

Попіл «Герані»

Харківські підприємці навчилися вести бізнес під вибухами КАБів, але влада повинна зважати на їхні воєнні ризики

Податкова служба сховалася в «підземку».

Фото Руслана КРАВЧЕНКА.

запропонують прийнятний для фіскальних органів спосіб поповнення недоїмки. Але, на думку експертів КОХА, подібна позиція нині вже не є актуальною. «Ми кажемо чиновникам: «Друзі, не буває так, що ми змінюємося, а ви не змінюєтеся, — повідомив Дмитро Дьяков. — У країні війна, тому так звані компенсатори потрібно шукати разом. Не буде так, що ми вам принесли все на блюдечку з блакитною облямівочкою, а ви лише погоджуєте пропозицію або ні. Причому компенсатори потрібно шукати не в податках, а в підвищенні ефективності керування державою і процесами на митниці, у податковій тощо. Це дуже важкий процес, тому давайте зустрічатися для обговорення ситуації. Адаптивність у собі повинні розвивати не лише бізнес, а й влада».

Певним компромісом у цьому випадку могло бути створення на території регіону вільних економічних зон, які передбачали б зменшення податкового навантаження, а також спрощену систему отримання ліцензій та дозволів. Такий підхід сприятиме приходу інвестицій і поверненню додому релокованих підприємств. Водночас харків'яни пропонують ввести пільги з ПДВ для підприємств, що завоюють обладнання для відновлення і модернізації пошкодженого військового виробництва. Суттєвою допомогою, на їхню думку, стануть і державні гранти, виконуючи роль додаткового стимулу для розвитку бізнесу. Причому, за словами підприємців, радикальні системні зміни потрібні вже зараз. Тобто діяти треба не після, а задля перемоги.

Більшість хоче додому

Розробка особливого економічного статусу регіону активно триває вже зараз. Важливість цього проекту красномовно ілюструє і приклад Роганської територіальної громади, розташованої в передмісті Харкова. Рашисти тут зруйнували одразу два базові підприємства — тютюнову фабрику «Філіп Морріс», яка змушена була релокуватися на Львівщину, а також фар-

Після прильоту «Герані-2»

Фото з сайту sq.com.ua.

мацевтичний завод «Біофарм», що вже ніколи не відновить своє виробництво.

Після того як у громаді полагодили всю комунальну систему, додому повернулося 80 відсотків жителів селища. Сьогодні тут проживають разом із переселенцями 15 тис. 200 людей замість колишніх 16 тисяч. Водночас відновити роботу вдома наважилися лише 10 відсотків представників бізнесу. Решта вагається, оскільки їм важко зважитися на ризики, пов'язані з близькістю фронту. У разі відкриття на території громади вільної економічної зони сміливців явно побільшало б, але до реалізації цього проекту поки що далеко.

Сумніватися ж у тому, що більшість харківських підприємців, коли відчують таку підтримку, повернуть свій бізнес до рідного регіону, не доводиться вже зараз. Громади західних областей дійсно надали харків'янам чимало преференцій, які дозволили успішно облаштувати роботу на новому місці. І все ж у невеликих містечках, куди релокувалися слобожанці, сьогодні важко знайти необхідну кількість кваліфікованих кадрів, які могли б працювати на сучасних виробництвах. До того ж мешканцям великого обласного центру важко звикнути до життя у провінційних населених пунктах. А відтак, як тільки з'явиться можливість, більшість підприємців

або повернуться до Харкова, або намагатимуться розвивати справу в обох регіонах, що піде на користь економіці країни в цілому.

Той факт, що харківський менеджмент отримав досвід керування бізнесовими процесами на відстані або на іншій території, Дмитро Дьяков називає фактично безцінним. Окрім того, що виробничники змогли зберегти свої потужності від обстрілів, вони навчилися «масштабуватися», працюючи в іншому ресурсному та конкурентному середовищі. Ці навички стануть чималим поштовхом для розвитку в післявоєнний час.

Утім хоч би як добре було далеко від дому, чимало підприємців емоційно прив'язані до рідного краю і хочуть працювати саме у своєму регіоні.

«Чому треба зробити все можливе для того, аби повернути Харкову інвестиційну привабливість? — каже пан Дмитро. — Поясню на власному прикладі. Свого часу я отримав досвід роботи за кордоном і в інших містах країни, але я дуже люблю рідний Харків. Я хочу бути тут і працювати тут. І ті бізнесмени, з якими спілкуємося в кулуарах, зізнаються, що виїжджати не хочуть. Мовляв, нам удома комфортно, нам удома все зрозуміло. Отож необхідно створити такі умови, аби підприємці й далі залишалися у своєму регіоні».

Це вигідно не лише їм. ■

Ганна ВОЛКОВА

Маскувальні об'ємні сітки, що дуже вдало імітують будівельне сміття, якого багато лишається у житловій забудові під час ведення боїв, почали виготовляти волонтерки групи «Hand made для Армії руками небайдужих полтавок».

Фарбовані поролон і пінопласт вдало імітують биті будівельні матеріали

Ноу-хау, на жаль, належить росіянам. Такі маскувальні сітки, які здалеку нагадують купи розбитої цегли й штукатурки, з осені минулого року використовують ворожі снайпери, стрільці, оператори дронів. Ними вони ж прикривають техніку й вогневі засоби.

«На ці незвичайні сітки звернув увагу один з наших військових, Олекса Коба, виставивши на своїй сторінці у Facebook кілька фотографій, — говорить координаторка групи «Hand made для Армії руками небайдужих полтавок» Тетяна Сігіда. — Росіяни, на відміну від нас, не влаштовують срачів, а чудово адаптуються і роблять все для своєї перемоги. З відстані/під кутом у міській забудові й смітті від обстрілів це дуже потужне маскувальне», — залишив підпис під знімками Олекса. І це стало для нас поштовхом до дії».

Уважно роздивившись фотографії, майстрині з плетіння маскувальних сіток дійшли висновку, що для створення сітки з ефектом 3D їм потрібні легкі матеріали — поролон і пінопласт.

Пінопласт повишкрітали з дому. Поролон волонтеркам дали на меблевій фабриці. Все це порізали у довільній формі. Спочатку кусочки матеріалів прив'язували до основи сітки дротом, але в ході роботи з'явилась ідея ліпити їх на монтажну піну. Далі лишалось тільки пофарбувати сітку в камуфляжні кольори, щоб вона зливалась з природним ландшафтом.

«Над експериментальною сіткою ми працювали з особливим натхненням, — продовжує пані Тетяна. — Шість квадратних метрів виготовили за шість годин. У майбутньому на створення такої маскувальної сітки буде напрацьована технологія, йтиме, звісно, менше часу. І ми ще будемо думати, які матеріали краще використовувати. Бо поролон, скажімо, вбирає вологу і стає важким, а пінопласт не гнучкий, його не можна зменшити в об'ємі, тому його складніше транспортувати».

За словами координаторки волонтерської групи, зазвичай сітки вони плетуть невеликими, щоб було простіше відправляти багаж поштою, а вже на місці, в залежності від потреб, воїни самі з'єднують їх між собою.

Маскування з ефектом 3D передали підрозділу, що виконує завдання на південному напрямку. Військові в захваті.

«Це такі собі стаціонарні конспіративні укриття, — пояснює пані Тетяна. — Їх розкидають на руїнах у різних місцях при міських штурмах. Бійці під ними ховаються. От що називається, руїни стріляють...»

Ще одна перевага таких сіток — у їх надзвичайній легкості. Водночас пінопласт надає їм об'єму. У складеному вигляді наша сітка має довжину 132 сантиметри і діаметр 63. А якщо їх буде три, то це займе багато місця. При швидкому переміщенні підрозділу не зовсім зручно. Тому ми домовилися з хлопцями, що другу сітку зробимо лише з поролону. Подивимось, як буде краще. Словом, експеримент триває».

Тетяна Сігіда припускає, що найближчим часом зростуть замовлення на об'ємні сітки від ЗСУ. Переконана: їх простіше робити волонтерам у прифронтових районах. Це полегшить логістику доставки, а матеріалами їх могли б забезпечувати тиллові регіони.

«На жаль, у кожній волонтерській групі, які спеціалізуються на маскувальних сітках, дуже багато замовлень і дуже малий ресурс, — говорить пані Тетяна. — Але, попри все, мусимо забезпечувати нові потреби захисників. У нас одна мета: щоб усі вони повернулися додому живими».

ДОПОМОГА

Буває, що й сміття стріляє

Полтавські волонтери виготовляють маскувальні сітки для захисту в умовах міських боїв

Контрнаступ під «ковдро-невидимкою»

Група «Hand made для Армії руками небайдужих полтавок» — це підрозділ ГО «Полтавський батальйон небайдужих». Обидві організації були створені ще 2014 року. За цей час залишилися лише найстійкіші. Волонтерок, які плетуть маскувальні сітки, не більше десяти. Серед них бухгалтери, журналісти, педагоги, психологи. Чимало жінок зайняті роботою, але щодня бодай на пару годин приходять на свою «базу» волонтерити. Хтось працює вдома. Але всі налаштовані на марафон. Тож плетіння сіток не припиняється ні на день.

Щомісяця волонтерки відправляють на фронт близько 120 звичайних маскувальних сіток загальною площею близько 2 тис. квадратних метрів та 150 засобів індивідуального маскування.

Окрім «кікімор» і «пончо», жінки роблять захисні пристосування від пошуку тепловізора, які називають «екранами».

— Як відомо, тепловізор реагує на тепло, а людина є найтеплішим об'єктом у довкіллі, її одразу видно, і вона, звісно, стає легкою мішенню, — пояснює Тетяна. — Якоюсь похресник однієї нашої волонтерки спитав її, чи не можемо ми зробити щось таке, щоб захистити військових від ворожих тепловізорів. Це було кілька років тому. Ми задумались і знайшли рішення. Купили шматок найтоншого термоізоляційного матеріалу, який використовують для термоізоляції — й обшили його тканиною «Спандбонд» кольору мультикам. Вийшло дуже вдало. Коли людина накривається таким «екраном», тепловізор її не бачить, бо він блокує тепло. А людина під ним зливається з місцевістю, стає невидимою.

■ Така собі ковдра-невидимка?

— Я порівняла б це з бронжилетом. Він же не дає стовідсоткового захисту, проте значно мінімізує небезпеку. Це дуже виручає наших бійців. Ми вже близько тисячі таких «ковдр» пошили. Зі слів саперів, вони успішно застосували їх у період контрнаступу в 2023 році. Накриваючись ними, розмінювали територію навіть уночі, забезпечуючи просування наших підрозділів. А піхотинці, встановлюючи «екрани» у формі будиночка над собою, копали окопи й рили капоніри.

До того ж ці засоби індивідуального захисту (ми робимо їх квадратними, розміром 2x2 метри) дуже легкі й тримають тепло. У холод допомагають зігрітися. А якщо скласти, буде кармат. Словом, багатофункціональний виріб ручної роботи. На нього також дуже великі замовлення, бо, на жаль, подібні речі не довговічні.

Військові, каже Тетяна, просили по-

Виготовлення маскувальних сіток — окреме мистецтво.

Ковдра — екран.

Сітка, зроблена «під будівельний матеріал».

пити для них плащі з цих матеріалів. На жаль, вони виявились не такі ефективні, як «екрани», — при терті у місцях безпосереднього контакту з тілом доволі швидко починають пропускати тепло.

«До того ж, коли військовий переміщуватиметься навіть невеликими перебіжками, його буде видно, бо всякий рух легко фіксується оператором БПЛА, якщо дрон оснащений приладом нічного бачення чи тепловізором, — по-

яснює Тетяна. — Ідея полягає якраз у тому, щоб сховатися під теплоізоляційним «екраном», завмерти, щоб тебе не помітив ворог. Для розвідників це також незамінна річ».

«Хід війни постійно змінюється, і ті, хто в тилу, мусять задовольняти нові потреби військових, — резюмує моя співрозмовниця. — Якщо хтось захоче скористатися нашим досвідом, ми охоче поділимося своїми напрацюваннями».

■ ОСНОВИ

Віктор Ющенко: «Перемогу
кує національний дух»

Третій Президент України закликав консолідувати синергію війська і тилу

Марина КРИВДА

Про важливість історичних знань і престиж освіти та науки говорили у Києві за участі третього Президента України Віктора Ющенка. Днями йому присвоєно звання Почесного доктора Національної академії педагогічних наук України. Відбулася урочиста подія в досить символічний для країни день, коли вшанували Героїв Небесної сотні.

Уважно слухали Віктора Андрійовича на засіданні в актовому залі Національної академії педагогічних наук, де зібралися члени президії академії та працівники цієї наукової установи і поважні гості. Бо ж ішлося про спротив українців у минулому та в сучасній російсько-українській війні

Повернув Україні вкрадене минуле

На початку засідання президент НАПН України, доктор філософських наук, заслужений діяч науки і техніки Василь Кремень наголосив, що свого часу, за прем'єрства Ющенка, було подолано заборгованість із зарплат і нарешті вчителі отримали свою довгоочікувану винагороду за працю. А 2000 року у школах з'явилися перші комп'ютери. Галузь ставала на новітні рейки. Все це було складно реалізувати, але була чітка мета, і її досягли. Також, уже в часи президентства Ющенка, академії було надано статус Національної, що значною мірою підвищило її авторитет і значимість, наголосив Василь Кремень.

А далі він надав слово для обґрунтування подання академіку-секретарю відділення вищої освіти НАПНУ, дійсному члену академії, доктору філософських наук, професору Петру Сауху.

Проголошуючи свою промову, Петро Юрійович зазначив, що про людину такого масштабу, як третій Президент України, перерахувати його реалії буде замало, адже його внесок у розбудову нашої держави, в розвиток економіки і становлення української нації неоціненний. Ще будучи на посадах голови Національного банку, а згодом очолюючи уряд, Віктору Ющенку вдалося домогтися унікальної позитивної динаміки розвитку економіки. Україна тоді отримала вражаючий приріст внутрішнього валового продукту; вдалося радикально змінити механізм розрахунків і платежів до центрального та місцевих бюджетів; відмовитися від бартеру; стабілізувати ситуацію на енергоринку. Також в Україні було ліквідовано заборгованість із зарплат, нарешті освітяни, пенсіонери, студенти могли отримувати належні їм виплати.

Президент Віктор Ющенко, обіймаючи найвищу державну посаду, мав чітке бачення й ідею розвитку України, особливо її молодого покоління, активно впроваджуючи напрацювання у житті. Та найголовніше, зазначив спікер, він повернув нам вкрадене наше минуле. Минуло, без якого не буває майбутнього. Голодомор 1932—1933 років було визнано геноцидом українського народу. І це дало розуміння насильницького більшовицького терору.

А ще — створено Інститут національної пам'яті, відбудовано Батурин і створено Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця». Розпочалося втілення дуже чіткої і надскладної концепції розвитку українського народу та закладання підґрунтя для усвідомлення ідентичності українства як політичної, корінної нації, що нині дуже проявляється під час відсічі агресору.

Багато зусиль Віктор Андрійович доклав і до того, що в 2019 році нам було надано Томос. А в 2007 році започаткував унікальний проект «Зігрій любов'ю дитину», який спрямований на вирішення проблем дітей незахищених категорій. У 2008 році було запроваджено систему зов-

нішнього оцінювання, яка започаткувала нові принципи об'єктивного і чесного виявлення знань з подальшою можливістю вступу до вишів.

Словом, Віктор Андрійович мав чітку ідею розвитку України, міцно зв'язавши її минуле і майбутнє. Тож з огляду на зазначене і керуючись пунктом другим та третім положення про відділення вищої освіти НАПНУ, Петро Саух запропонував кандидатуру українського політика, громадського діяча, третього Президента України до присвоєння йому почесного звання доктора.

Освіта як пріоритет у розбудові й становленні держави та нації

Водночас ще одна виступаюча — академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих, дійсний член НАПНУ, доктор педагогічних наук Неля Ничко у своєму вітальному слові звернулася до інавгураційної промови Президента Ющенка. Тоді, зазначила вона, всіх вразили слова: «Сьогодні хочу подати свою руку кожному з вас, кожному депутату, кожній фракції і запропонувати спільно працювати на благо України». Це був дуже важливий месидж. А ще було протягнуто руку академії.

Також, зазначила пані Неля, маючи батьків-учителів, Віктор Андрійович успішав від них ген педагога, а отже і свою державницьку політику він вибудував за принципом, що освіта є пріоритетом у розбудові й становленні держави та нації. Адже саме зі школи розпочинається держава.

Неля Ничко також нагадала, що невідповідно на початку президентства Ющенка був указ про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування й розвитку освіти в Україні. У документі дуже чітко було розписано по пунктах невідкладні завдання для освіти, і добру частину цього реалізовано.

Надзвичайно важливо, каже пані Неля, сьогодні перечитувати, аналізувати й брати до уваги ті документи, які приймали на різних етапах нашої Незалежності, бо там знайдемо багато корисного. А в умовах цієї кровопролитної війни росії проти України ідеї Президента Ющенка, його справи мають надзвичайно велике значення.

Далі слово взяв Віталій Курило, член президії академії, доктор педагогічних наук, професор, колишній ректор двічі релокованого Луганського університету імені Тараса Шевченка. Він підтримав присвоєння почесного звання і розповів свою власну історію знайомства з Віктором Андрійовичем. Сталося це далекою 2001 року. Тоді в грудні місяці він запросив Віктора Ющенка виступити в них в університеті з лекцією. Зробити це в ті часи на Луганщині, де заправляли про-російські сили, було не так просто, чинився шалений опір. Утім все вдалося. Незважаючи на гоніння, послухати виступ Ющенка зібралася величезна аудиторія.

А вже будучи народним депутатом, за-

Віктор Ющенко у Національній академії педагогічних наук.

Фото з особистого архіву.

значив Віталій Курило, багато доводилося працювати з Ющенком як Президентом. І запевнив, що такого внеску в розвиток науки й освіти Україна не бачила від жодного президента чи прем'єр-міністра.

«Й оскільки я з крайнього сходу, можу сказати, що саме за Президента Ющенка почалося об'єднання сходу і заходу, об'єднання нації», — наголосив виступаючий.

Почесне звання спонукає працювати й далі на розбудову держави

Зі словами подяки і промовою виступив Президент Ющенко. Він зазначив, що рішення удостоїти його званням Почесного доктора змушує серйозно усвідомити значення та важливість цієї нагороди й надалі плідно працювати на розбудову нашої держави. Віктор Андрійович особисто подякував президенту академії Василеві Кременю, першому віцепрезиденту, в. о. головного вченого секретаря НАПН Володимирові Луговому, віцепрезиденту НАПН Олегові Топузову та високоповажним членам ради академії за присвоєння звання. Доктор Національної академії — звучить гордо і відповідально, зазначив він.

Третій Президент нагадав віхи історії становлення України і відповів на запитання, чому так складно дається нам Незалежність, до якої ми йшли багато років. Фактично у 1991-му вже було шосте проголошення, бо росія щоразу криваво намагалася позбавити державності велику українську націю з давньої історією і продовжує це робити.

Віктор Ющенко чітко називає корінь нашого лиха, звідки проростає це зло. Це, безумовно, росія. Росія, яка може існувати лише у війні та експлуатації і крадіжках чужого. І тут далеко ходити не треба, всі факти відомі. Як приклад навіть цифри страшних втрат під час Голодоморів, коли було замордовано мільйони українців у країні, яку по праву називають житницею Європи. Всі ми розуміємо, що це цілеспрямована політика Москви. Звідти найперше намагалися придушити селянський рух, адже це клас, який себе годує, сам себе обслуговує, він самодостатній.

Потім табори, Друга світова війна, перемогу в якій вони тепер приписують собі. Далі було знищення цвіту української нації в шістдесяті-вісімдесяті. А ще експлуатація всього українського, крадіжки на-

шого інтелекту, нашої культури та колонізація нашої мови.

Забрали мову, за цим іде піп, а вже після цього забирають сталь, вугілля, газ і нафту, інтелект, каже В. Ющенко. Так зване російське мистецтво — це теж часто наші вихідці. І такі дії є російською політикою знищення нас як нації. Це трагедія нації. Щоб нині остаточно здолати ворога і перемогти — для цього дуже важливий національний діалог.

Не все так песимістично, зазначив пан Президент, навіть на тлі останніх подій з підтримкою, а точніше невідтримкою нас Америкою. Тут третій Президент навів чіткі аналогії. Одна з таких — війна США проти В'єтнаму, яка закінчилася фіаско для американців. А чому? Бо, по суті, перемогу кує не зброя, а національний дух. Ще один приклад — Афганська війна, в якій, на превеликий жаль, було покладено й тисячі нашого люду, бо чому-сь у Союзі воліли найбільше відправляти на війну саме українців. Але перемоги не було. Тому й св'якують вони, так би мовити, День виведення військ з Афганістану. Переміг національний дух. Тобто якщо нація вкупі, якщо вона згуртована і знає, що хоче, чого прагне, а прагне свободи, — вона долає будь-кого, оптимістично зазначив Віктор Ющенко. І додав слова киянки Голди Меїр, яка була прем'єр-міністром Ізраїлю (1969—1974): «Вони хочуть нас убити, а ми хочемо жити». Так, у війні перемагає армія, а війну виграв нація.

Віктор Ющенко каже, що для перемоги нам потрібно зробити ще багато, і найголовніше — має бути синергія війська і тилу. Всі мають стати в єдину шеренгу. Адже по одному нас легко зламати.

«Виклики ми подолаємо, якщо консолідуємось і якщо вдасться говорити однією мовою, адже ціль — не просто дійти до хутора Михайлівського. А бути на одній хвилі».

На завершення Віктор Ющенко наголосив, що за роки Незалежності ми сформувалися як повноцінна нація. Багато в чому це вдалося завдяки галузі науки та освіти, яка формує світогляд молодого покоління, його дух і патріотизм. А отже, ми обов'язково перемажемо.

Третій Президент України закликав не опускати рук. Кожен на своєму місці має робити все можливе, аби Україна вистояла і відбулася як європейська, демократична процвітаюча держава. ■

■ СИЛА СЛОВА

«Нечитані вірші розстріляних поетів»:

Жадан, Трегубова, Тата Кеплер — відомі українці читають маловідомі вірші Розстріляного відродження

Сергій НАЗАРЕНКО

Сергій Жадан, Ахтем Сеїтаблаєв, Даша Трегубова, Андрій Куликов, Тата Кеплер та інші відомі українські митці й лідери думок підтримали культурний проєкт #нечитані_вірші. Усе, аби надати голоси маловідомим поетам Розстріляного відродження, чия творчість була незаслужено забута.

На сторінці проєкту, яку можна переглянути за посиланням, опубліковані вірші Майка Йогансена, Наталі Забіли, Лади Могиланської, Олексі Влизька, Василя Бобинського, Ніка Бажана, Амді Гірайбая, Леоніда Чернова, Михайла Драй-Хмари, Юліана Шполи. Фонд «МХП — Громаді» спільно з виданням «Українська правда» дослідили творчість цих авторів та обрали поезію, яку озвучили українські культурні діячі. У цьому своєю експертизою, досвідом та попередніми дослідженнями теми допомогли такі літературознавці, науковці й видавці, як Євген Стасіневич, Ростислав Семків, Михайло Назаренко, Богдана Романцова, Мустафа Аметов.

«Після початку повномасштабного вторгнення у нас з'явилось нове розуміння культури як фактора національної безпеки, чинника суспільних трансформацій. Саме культура допомогла усвідомити українцям силу і єдність. Адже можна знищити будівлі та фізичні об'єкти, проте неможливо забрати цінності, традиції та ідентичність. Саме це визначає, хто ми є. Культурне відродження, яке спостерігаємо зараз, не можна відкласти на потім. Тому такі проєкти, як «Нечитані вірші розстріляних поетів», — це про нові сенси, про нашу зрілість і відповідальність перед наступними поколіннями», — говорить Олександр Пахолок, директор БФ «МХП — Громаді».

Важливість ініціативи відзначив і актор театру та кіно Андрій Ісаєнко: «Я вважаю надзвичайно важливим знайомити людей із забутими українськими поетами та письменниками, яких радянська влада або культура сусідньої держави-агресора свідомо витіснили з суспільної пам'яті. Вони зникали з бібліотек, шкільних і студентських програм, але ми повинні знати й пам'ятати їх, адже це справді видатні митці. Це наша історія, це поети, яких українці мають знати та любити».

Як долучитися до флешмобу

Підтримати флешмоб можна у будь-який спосіб. Для цього:

- Перейдіть за посиланням на сторінку проєкту та оберіть вірш, який подобається найбільше.
- Креатив вітається: оберіть вірш, змонтуйте ролик чи створіть зображення, на яке можете додати цитату з вірша, оберіть фото поета/поетеси, вигадайте власний формат. Головне — не забути додати до публікації у соцмережах хештег #нечитані_вірші??.
- Тегайте ваших друзів, щоб передати їм естафету.

Серед учасників флешмобу буде розіграно підписку на повне зібрання творів Василя Стуса, а також цінні подарунки від МХП та партнерів проєкту. Проєкт триватиме до травня 2025 року.

Коли культура — фактор національної безпеки

Проєкт «Нечитані вірші розстріляних поетів» виник як квінтесенція підтримки інших культурних ініціатив команди «МХП — Громаді». Серед них, зокрема, національний тур «Кіно заради Перемоги!» — організація показів українських фільмів у військових частинах та віддалених громадах, «Збереження культурної спадщини» — відновлення унікальних музеїв у різних регіонах України. Йдеться, зокрема, про поповнення експозиції музею Василя Стуса на Вінниччині, реставрацію 100-річного вітряка родом з Херсонщини в Музеї просто неба, відбудову батьківської хати Тараса Шевченка на Черкащині та безліч інших вже реалізованих проєктів. Підтримка важливих документальних фільмів, проєктів, які промотують національну ідентичність за кордоном.

Загалом з початку повномасштабної війни фонд «МХП — Громаді» спрямував понад 80 млн гривень на підтримку культурних проєктів. Адже національна культура, яку ворог так наполегливо прагне знищити, є ключовим елементом нашого опору. Тому її збереження і підтримка — це питання не лише розвитку, а й стійкості України. ■

■ ІНФРАСТРУКТУРА

Оновлене відновлення

На Черкащині модернізували дитяче відділення обласного медичного закладу

Людмила НІКІТЕНКО

На Черкащині в одному з обласних медичних закладів, де надають паліативну та реабілітаційну спеціалізовану допомогу, оновили дитяче відділення. Про це «УМ» повідомив очільник Черкащини Ігор Табурець.

«Свого часу ми з командою були вражені, в негативно-му сенсі, який вигляд має дитяче відділення. Зараз не про якість послуг і роботу персоналу — тут усе належно. А саме про те, в яких умовах воно діяло. Ми це виправили», — говорить голова Черкаської ОВА.

Тепер, уточнює він, тут створено потрібні зручності як для маленьких пацієнтів, так і для роботи колективу. Усе продумали до дрібниць і, звісно, реалізували. За словами пана Ігоря, кошти на ремонт спрямували з обласного бюджету. З меблями допомогли соціальні партнери — обласна організація Червоного Хреста України.

Нині у відділенні з дітьми працюють профільні фахівці. Також їм надають необхідну підтримку в Центрі ментального здоров'я, який віднедавна працює на базі закладу.

«Лікування та реабіліта-

Модернізували дитяче відділення обласного медичного закладу на Черкащині коштом обласного бюджету.

Фото надані Черкаською ОВА.

ція — важливі складові повноцінного відновлення. Військових, ветеранів, цивільних, дорослих і дітей. На цьому фокусуємо увагу в нас на Черка-

щині. Працюємо над потрібною інфраструктурою», — підсумовує голова Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець. ■

■ ЗВІТИ

Не вийти за «Межу»,

або Куди пішли 62 мільярди гривень

Ярослав РОМАНЮК

Антикорупційний центр «Межа» презентував звіт, який аналізує витрати понад 62 млрд грн, спрямованих на відбудову України через Фонд ліквідації наслідків війни та платформу United24. Основними напрямками стали ремонт критичної інфраструктури, компенсація за пошкоджене житло та відновлення водогонів.

Ключові витрати:
* Критична інфраструктура: 18,88 млрд грн.
* Компенсація за житло: 11,73 млрд грн.
* Магістральні водогони: 8,5 млрд грн.

«Фактично відбудова розпочалася у 2022 році. І тоді були серйозні побоювання, що вона перетвориться на Велике будівництво 2.0, відоме значними корупційними ризиками. Потреби у відновленні України вже оцінюються в сотні мільярдів доларів, яких, очевидно, в Україні немає. Ми розуміємо, що

вже зараз потрібно будувати стійку систему прозорих органів та прозорих фінансових інструментів», — зазначив Данііл Фуксман, юрист Антикорупційного центру «Межа».

Юристка Владислава Рудика звернула увагу на значимість нових законів для відбудови: «Важливо, щоб у новому законопроєкті було передбачено оприлюднення кошторисів в обов'язковому порядку в Prozorro. За цим будемо слідкувати, бо наразі законопроєкт цієї вимоги не включає».

Експерти зазначили, що частина проєктів була реалізована ефективно, але у деяких випадках спостерігалися невідповідності витрат. Зокрема, фінансування об'єктів, які не були критично важливими.

Голова антикорупційного центру «Межа» Мартина Богуславець заявила: «Кожна гривня на відновлення має використовуватися раціонально, адже це кошти платників податків та донорів».

■ А ТИМ ЧАСОМ...

Антикорупційний центр надав такі рекомендації:

- * Прийняття нових законів щодо прозорості відбудови.
- * Посилення контролю через відкриті тендери та звітування.
- * Активна взаємодія з міжнародними організаціями для залучення досвіду управління фондами.

Організація «Межа» працює над моніторингом державних витрат із 2015 року. Вона проводить розслідування, виявляє корупцію та лобіює реформи для підвищення прозорості. За цей час центр досягнув змін у системі публічних закупівель та сприяв розробці антикорупційних законів.

На презентації назвали кричущі приклади зростання вартості проєктів у разі. Наприклад, невідбудований проєкт відбудови обласної лікарні в Житомирі, де після коригування ПКД фірмою Гринкевичів вартість реконструкції різко зросла у 5 разів — з 850 мільйонів до 4 мільярдів гривень. ■

■ ОГОЛОШЕННЯ

Картку водія Цветкова Павла Олеговича за номером UAD000000A05Z000 вважати недійсною у зв'язку з втратою.
* * *

Картку водія Москаленка Романа Миколайовича за номером UAD0000007CD6000 вважати недійсною у зв'язку з втратою.

КНИЖКИ, ЩО СТАЛИ ПОДІЄЮ

Рейтинг якості:

краса і сила

Костянтин РОДИК

Рейтинг «Книжка року» оцінює всі сегменти книжкового ринку, окрім підручників. Весь репертуар поділено на сім тематичних номінацій, кожна з яких має від 2 до 4 підномінацій, котрі конкретизують напрямки. Така розгалужена градація дозволяє максимально коректно порівнювати видання. Торік за всіма категоріями оцінювалося понад 900 видань (на третину більше, ніж попереднього року). Опрацьовано 56 експертних анкет.

Лавреатами стали книжки 20 видавництв. Чотири з них — уперше: київські «Арій», Ukraïner, Creative Publishing та львівська «Локальна історія». У двох підномінаціях здобулися на перемогу новинки «Брайт Букс», «Видавництва Старого Лева», «Духу і Літери» та «Фабули». Тричі лавреатами сезону-2024 стали книжки «Критики» і «Нашого Формату». Найбільше — 4 дипломи за перші місця — у видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».

Упродовж 26 років лавреатами рейтингу ставали 148 видавництв. Незмінний лідер — видавництво Івана Малковича (53 нагороди). На другому місці в загальному заліку — «Темпора» (42 відзнаки). Крайнього сезону до десятки кращих увійшов «Родовід» (15 перемог).

Як це трапляється з року в рік, у кількох підномінаціях рейтингова різниця між першою і другою позицією виявилася настільки малою, що її можна вважати за статистичну похибку. Тож організатори в таких випадках оголошують лавреатами обидва видання (позначено зірочкою *).

Номінація «ХРЕСТОМАТІЯ»

Художня класика *
Гімни і трени; Мудрість передвічна. — К.: Кліо
Молодша Едда. — К.: Видавництво Жупанського

Життєписи

Тарас Шевченко у спогадах. Том 1. — К.: Критика

Літературознавство *

Віктор ДУДКО. «Основа» та її епоха. — К.: Критика
Олександр БОРОНЬ. Ані титли... Нові студії над Шевченковою біографією і творчістю. — К.: Критика

Номінація «КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО»

Сучасна українська проза
Сергій ЖАДАН. Арабески. — Чернівці: Meridian Czernowitz

Жанрова література

Юрій ВИННИЧУК. Наречена вітру. — Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

Сучасна зарубіжна проза

Маріо ВАРГАС ЛЬОСА. Свято Цапа. — Х: Фабула

Поезія

Вікторія АМЕЛІНА. Свідчення. — Л: Видавництво Старого Лева

Номінація «СОФІЯ»

Філософія/антропологія/психологія
Європейський словник філософій: український контекст. — К.: Дух і Літера

Політологія/соціологія/культурологія

Володимир ГОРБУЛІН, Валентин БАДРАК. Російська війна проти України. — К.: Брайт Букс

Номінація «МИНУВШИНА»

Популярні видання/історична публіцистика *
Олександр ЗІНЧЕНКО. Як українці зруйнували імперію зла. — Х.: Віват
Український Мультифронтір. Нова схема історії України. — Х.: Фабула

Дослідження/документи

С. В. КУЛЬЧИЦЬКИЙ. Новітня історія України (1953–2023). — К.: Арій

Біографії/мемуари

Сила опору. Українці в радянських таборах. — Л.: Локальна історія

Номінація «ОБРІЇ»

Науково-популярна література
Сергій КЛІМОВ. Нерозказана історія українського виноробства. — К.: Ukraïner

Бізнес/економіка/успіх

Еліс АМСДЕН. Корейське економічне диво. — К.: Наш Формат

Публіцистика/сучасні мемуари

Сергій КРИВОНОС. Зі щитом або на щиті. Правда про війну. — К.: Брайт Букс

Спеціальна й адаптаційна література *

Дейв ГРОССМАН. Вбивство. Психологічна плата за навчання вбивати на війні і в мирний час. — Л.: Астролябія
Чарльз ГОУґ. Одного разу воїн — воїн назавжди. Як повернутися до звичного життя після бойових дій. — К.: Наш Формат

Номінація «ДИТЯЧЕ СВЯТО»

Книжки для малечі
Ліна КОСТЕНКО. Бузиновий цар. — К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

Література для молодших школярів*

Василь КАРП'ЮК. Чудернацька карпатська історія. — Брустури: Дискурсус
Ганна ОСАДКО. Дубочок з війни. — Л.: Видавництво Старого Лева

Нонфікшн

Людвик ГЛАЗЕР-НАУЛЕ. Чарівна флейта. Опера Вольфганга Амадея Моцарта. — К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

Література для школярів середніх класів та підлітків

Володимир АРЕНЄВ. Пан Малодобрий. — К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

Номінація «ВІЗИТІВКА»

Малярство/фотографія/пластика
Алла Горська. — К.: Родовід

Архітектура/місто/дизайн

Зоя ЧЕГУСОВА. Професійне декоративне мистецтво України доби глобалізації. — К.: ArtHuss

Кіно/театр/музика/мистецька культурологія *

Юрій РОКЕЦЬКИЙ. «Всьо чотко!» Сергій Кузьмінський та «Брати Гадюкіни». — К.: Наш Формат
Сергій ВАСИЛЬЄВ. У дорозі: есеї про візуальне. — К.: Дух і Літера

Етнографія/історія повсякдення/мандри *

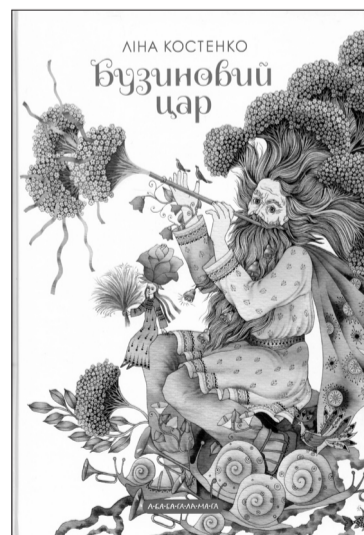
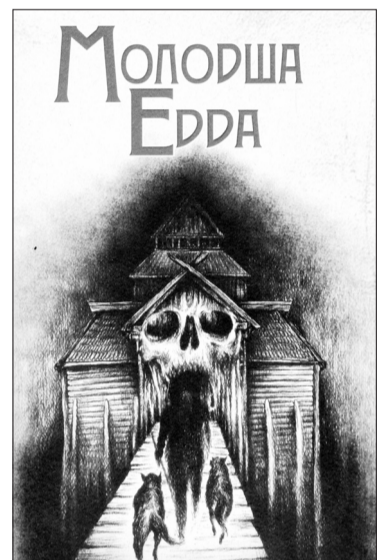
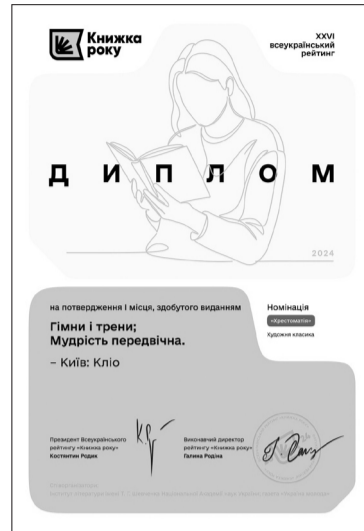
Віктор КИРКЕВИЧ. Київщина для романтиків. — Х.: Фоліо
Contemporary Ukrainian Crafts. Традиційні ремесла у сучасному виконанні. — К.: Creative Publishing

Одна з головних відзнак рейтингу — «ВИДАВНИЧИЙ ІМІДЖ РОКУ» — визначається за сумарним рейтингом книжок даного видавництва, які потрапили до Коротких списків.

У шорт-листах фігурували книжки 49 видавництв з 8 міст України: Київ — 30 видавництв/101 видання; Харків — 8/33; Львів — 5/20; Чернівці — 2/3; Тернопіль — 1/7; Брустури — 1/4; Івано-Франківськ — 1/1; Мукачево — 1 видавництво—1 видання.

Ось річний список якості видавничого світу України (цифри праворуч — кількість книжок у шорт-листах/їхній сумарний рейтинг):

1. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА — 15/693,96
2. К.: Наш Формат — 16/643,74
3. Л.: Видавництво Старого Лева — 14/541,94
4. К.: Дух і Літера — 11/403,45
5. Х.: Фоліо 10/393,85
6. Х.: Фабула — 7/312,83
7. К.: Критика — 5/274,42
8. К.: Темпора — 8/263,96
9. К.: ArtHuss — 6/259,49
10. Тернопіль: Богдан — 7/237,46

11. Х.: Віват — 6/213,56
  12. К.: Кліо — 4/175,14
  13. Брустури: Дискурсус — 4/138,42
  14. К.: Брайт Букс — 2/133,97
  15. К.: Віхола — 4/127,90
- «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» вдруге отримало відзнаку «Видавничий імідж року». Серед тих, хто фігурує нині, раніше також очолювали іміджевий список «Віват», «Дух і Літера», «Наш Формат». Двічі

лавреатом також ставало «Видавництво Старого Лева». А найбільше впродовж 26 років цим титулом володіла «Темпора» — 4 рази.
Детально з результатами рейтингу-2023 можна ознайомитися на партнерських сайтах «Буквоїд», «Українська літературна газета» і порталі Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів. ■

Ганна ПАРОВАТКІНА

Ще від часів Майдану та захоплення росією Криму голос та образи художниці Влади Ралко промовляють істини, від яких не по собі сервільним митцям. Найперше, про бойкот російської культури. Про те, як це взагалі — бути чесними із собою, коли йдеться про любов до Батьківщини та про творчу професію.

Влада Ралко не просто декларує правильні, філософські речі. Вона у власному житті діє тільки так, як говорить.

Берлінська виставка «Обличчя ока»

■ Влада, вже цього року ви створили, як самі означили, «свій перший самостійний кураторський проєкт» — виставку «Обличчя ока», яка проходила в Берліні. До речі, де зараз живете — в Україні чи переїхали до Німеччини?

— Від початку нападу росії на Україну, а особливо з повномасштабним вторгненням, я намагаюся наново збагнути, що таке виставка для художника. Не те щоб серйозність реальних подій відкинула мистецькі посили на узбіччя, ні. Втім усе навколо свідчить про марність зусиль мистецтва. Схоже, що мистецька справа проходить перевірку на право голосу.

Перебування в Берліні теж є перевіркою для нас із Володимиром Будніковим. Ми продовжуємо працювати як художники. Та водночас я бачу, як змінюється енергія, що далі надихає робити цю доволі сумнівну справу.

Ми з Володимиром Будніковим як не мали, так і не маємо наміру щодо переїзду з України. Наше перебування в Німеччині під час великої війни почалося з несподіваної пропозиції від наших німецьких друзів. Не візьмуся аналізувати цей період тепер, скажу лишень, що життя в Берліні одразу стало і продовжує бути для нас наукою, воно сповнене незручних питань, з якими ми б зволікали вдома, у Києві.

■ В останні роки ваші виставки відбувалися здебільшого за кордоном?

— Для мене питанням стало навіть саме слово «виставка». Що означає виставлятися тепер, коли на війні гинуть ті, з ким ми геть нещодавно працювали над нашими експозиціями? Виходить, що наша мистецька справа мусить дійти балансу з нашим сумлінням. (Це я намагаюся окреслити терен наших нагальних зусиль, хоча сама наражаюся на кожен етап своєї професійної праці, як на нове жало). Тому, мабуть, місце кожної нової виставки, окрім решти обставин, обумовлене нашими поглядами на دورечність показу робіт саме там.

Хочу зауважити про хибність пріоритетів між показами вдома та за кордоном. Війна ясно вказує на спільний політичний контекст, — ось чому виставки в Європі не мають сприйматися чимось докорінно іншим, ніж виставки в Україні. Принаймні ми хотіли б зламати той паскудний стереотип, який виявився напрочуд живучим.

Я хочу намацати можливості спільної мови, бо зараз багато йдеться про імовірну травматичність певних художніх висловлювань удома чи про певні особливості мистецького мовлення — коли йдеться про закордонну діяльність.

Можливо, я забагато хочу? Але чи не малюємо ми у своїй уяві прірву, якої насправді немає, коли кажемо: «Вони ніколи нас не зрозуміють»?.. Здається, питання порозуміння і солідарності лежить в іншій, не географічній, площині.

■ Чому ви вирішили вдатися ще й до кураторської, тобто організаційної, діяльності? Чи на-

справді «Обличчя ока» можна вважати вашим найпершим кураторським проєктом? Адже багато ваших виставок з Володимиром Будніковим відбувалися й раніше в «авторській» редакції, коли концепції власних експозицій створювали ви самі?

— Кураторське діло також складається з організаційної справи, але не дорівнює їй. Так, безперечно, я багато років працюю всередині так званого авторського кураторства, тобто, курирую свої виставки або частину наших спільних виставок із Володимиром Будніковим. Але спільне поле між художниками, які належать до різних спільнот, мистецьких поглядів, поколінь тощо, вибудовувала вперше.

Тобто раніше працювала з тими, кого відчуваю і знаю близько, а віднедавна рушила до незнайомих, яких хотіла би вважати друзями. Отже, в ході роботи над виставкою мені це бажання дружба треба було обґрунтувати. І водночас усвідомити неможливість втілити це бажання, бо дружба, про яку зараз йдеться, відбувається десь не тут, є не досяжною в реальному житті.

Навіть художник Володимир Будніков (чоловік Влади Ралко. — Авт.) став далеким для мене під час цієї роботи. Думаю, це було необхідним для того, аби винайти нове поле спорідненості, спільний терен там, де він до того здавався надто очевидним або неможливим.

Трансляція власних емоційних станів і мистецтво

■ Розкажіть про концепцію «Обличчя ока». Моя асоціація — з виразом «око бурі». Чи випадковим є такий збіг із назвою виставки українського модернізму і модерну «В епіцентрі бурі», яку з 2022 року бачили в Мадриді, Кельні, Брюсселі, Лондоні, Відні?

— Дивно, я геть не думала про «око бурі», дякую за слушне нагадування. Щодо цієї паралелі, мені подумалося про погляд художника, який спрямований з епіцентру, але є стійким і зібраним.

«Око бурі» — гарна метафора для позиції художника, бо стійкі ілюзії про одвічні вразливість і травмованість автора затягнули в цю гру забагато художників, чие мистецтво перетворилося на безкінечну та безглузду трансляцію власних емоційних станів. Ці художники зробили свою турбулентність привілеєм. Натомість для того, щоб влучити у ціль, треба вирівнятися, вдихнути, видихнути, затамувати подих у спокої та лише тоді бити, тобто казати.

Варто зауважити, що виставка позначила новий етап нашої співпраці з Фондацією «Червоне-Чорне». Щойно я казала про силу та витримку. Так от, підтримавши проєкт, фундація виступила у сильній позиції. Українська інституція не вдалася до звичної ролі прохача, але зайняла місце гідного партнера та рівного співрозмовника, якому є що сказати.

Наразі ми готуємо каталог виставки. Його буде видано німецькою, натомість ми також плануємо електронну версію книжки українською. Оскільки конструкція проєкту передбачає погляд на діло художника як на

■ АРТПРОСТІР

Влада Ралко: «Культура перебуває у підмурках політики»

Київська художниця каже, що актуальне мистецтво сьогодні почасти стало чимось на кшталт індустрії, «фабрики зірок»

Влада Ралко.
Фото з fb-сторінки художниці.

політичне свідчення, а точніше — на політичну природу людського, завершення виставки ввижається мені, радше, початком, ніж кінцем роботи.

■ Чи можна ваш і Володимира Буднікова живопис назвати авангардом? Як можна відповісти: чим є ваша кураторська виставка — експозицією «живих класиків» чи авангардистів? Чи назвете третій варіант?

— Думаю, кожен з учасників виставки «Обличчя ока» причетний до процесу перевірки стану коріння дерева культури. Чи то стану підмурків — тобто того, на чому стоїть політика, в її розумінні за Арістотелем. Кожного можна назвати певною мірою несучасним, у сенсі невідповідності магістральним тенденціям свого часу. І кожен з авторів проблематизує таке, що лишається в темряві або, навпаки, «блікує», і тому засліплює.

Наприклад, Дітер Рукгаберле працював над своїми літографіями, що відсилають до Кафки, Гойї чи Бруно Шульца просто напередодні створення Ворголом його «Квітів» та «Електричних стільців». Але скульптуру «Частина дослідження» зробив уже після скульптурних серій Джорджа Сегала, випередив «Спину» Магдалени Абаканович.

Шкода, що авангард, як і технічний прогрес, зосередив на собі набагато більше захоплення та віри, ніж думки. Те саме стосується зарахування до класиків, тим паче до живих класиків. Запрошення до проєкту Юрія Лейдермана прояснило для мене принцип, за яким я збирала картину виставки, а саме здатність кожного з художників на особисте висловлювання посеред загального тренду. І головне, що кожне особисте, ба більше, інтимне мистецьке висловлювання виявилось політичним у своїй сутності.

«Чим далі, тим більше жахає добровільна сліпота...»

■ Назва «Обличчя ока» ще нагадала мені творчість призабутого київського літературного

генія Сигізмунда Кржижанівського. Через його специфічне ставлення до візуальності, до побаченого очима та через кінематографічне мислення. Ви пишете: «Чим далі, тим більше жахає добровільна сліпота». Можете більш розлого пояснити, про що йдеться?

— Мені хотілося облаштувати простір так, щоб він видавався ширшим за об'єктивні параметри виставкової зали. Не заперечуватиму ваше спостереження щодо кінематографічності, бо в мене на думці було побудувати такий собі хронотоп, де різний час створення робіт і різні покоління, до яких належать учасники, склалися в єдину дію, чи то краще — напругу, щось таке, що виникає поміж роботами і глядачами. Власне, вже сама зала стала додатковим натхненням, — складна, як багато казали, з купою вікон і з цієї причини майже без стін, відкрита, мов розплющене око.

Виставковий простір Hotel Continental — Art Space in Exile був заснований у 2022 році та названий на честь маріупольського готелю, зруйнованого росіянами на початку повномасштабного вторгнення. У політиці простору було створення відкритої зони для вільного мистецького висловлювання тих, хто потребує права голосу в критичних обставинах сьогодення.

І це не винятковий прихисток для мистецьких подій українців для українців. Ця зала — радше, майданчик для «іншого» погляду на усталені системи, бо погляд художника, що навмисне або волею долі опинився поза головуючими тенденціями та запитамі, часом бачить таке, що губиться у світлі загальних сенсів.

Коли дієш всередині такого простору, то вже роззброєний. Бо це навіть не сцена, а обернена голизна, коли тобі видно те, що назовні, але і ззовні можна дивитися за кожним твоїм рухом. Йдеться не стільки про буквальну відкритість на кшталт галерейної вітрини, де видно більшу частину експозиції та можна оби-

рати, чи зайти всередину та стати її частиною, чи лишитися назовні.

У концепції виставки — якраз про неможливість лишитися глядачем, якщо ти вже побачив щось не «оком, озброєним легковажністю» (вислів Михайла Зятіна), але голим оком людини розумної. Як у недавньому твердженні Лариси Венедіктової (відома українська перформерка та теоретик візуальних мистецтв. — Авт.) про те, що в Україні, котра наразі у війні, немає цивільних, оскільки держава-агресор, втілення чистого зла, веде цю війну на знищення.

Можна сказати, що розмовами про особливості людського погляду та позиції глядача й учасника я веду до того, щоб вказати на руїни політичного як руїни людського, серед яких опинилася Європа. Ну тоді й напевно, Україна в своєму жахливому стані є «оком бурі» у сенсі стійкості в усвідомленні цієї грандіозної трощі, яка триває просто зараз.

■ Філософ Жіль Дельоз писав про те, що «речі та люди змушені ховатися», приречені ховатися перед тим, як виявитися. Сутність речі ніколи не проявляється при її виникненні, але завжди — у «середині» її існування, у процесі її розвитку, після того, як зміцніють її сили. Чи не може те, що ви самі вважаєте «прихованою сліпотою», насправді бути «моментом істини»?

— Я казала про добровільне небажання бачити, а значить, і визнавати катастрофічну реальність. Тепер мені менш за все хочеться філософствувати, хоча я й зверталася до К'єркегора у своєму кураторському тексті. Ми опинилися в світлі, що нас заскочило зненацька, як раптовий сліпучий відблиск на поверхні речі, що завжди була поруч, як щось звичне й від того непомітне. І ось така раптова голизна і безпорадність змушує мене шукати джерела наповнення для рухів, які є відповідниками або проявами абстрактних цінностей.

Бо, скажімо, добро чи солідарність обов'язково оприявлюються в конкретних діях. Якщо ці дії стають порожніми ритуалами чи маніпуляцією, це породжує нігілізм і зневіру, тобто відсутність, брак добра, зло.

Обираючи та розставляючи у просторі об'єкти мистецтва з часів, що визначили та визначають відрізок мого життя, я міряла цей простір позиціями, на яких стояв чи стоїть кожен з художників не лише свого часу, а й завжди. Це позиції, де особистий рух художника висловлює те, що перебуває поза досвідом.

Око глядача також здатне доєднатися до цього процесу. Саме цю солідарність я і мала на увазі, коли казала, що бачити — це означає бути людиною, членом людського роду, бути не самотнім.

У тоталітарному суспільстві культура є ґрунтом, на якому виростають отруйні квіти

■ Ви не берете участі у спільних творчих проєктах із росіянами. Ви є послідовною прихильницею кенселінгу, ігнорування всього російського. Як це працює у Німеччині?

— Мабуть, це наслідок німецького «комплексу провини», бо політику відміни російської культури тут часом порівнюють із нацистськими поглядами. Думаю, питання щодо сьогодишнього руху cancel culture піднімає глибші шари проблеми, а саме — що вважати культурою.

На моє переконання, культура перебуває у підмурках політики. Скажімо, культура третього рейху сприяла естетизації чи не найхазяйшовішого злочину в історії людства. Ба більше, ця культура досі лишається настільки звабливою, що робить можливим відтворення злочину в майбутньому. Сама ж по собі культура як така не є декларацією добра, як заведено вважати. Культура може і часом таки стає у тоталітарному суспільстві, ґрунтом, на якому виростають отруйні квіти.

■ Ви називаєте свою творчість політичною. Так було завжди? Яким має бути політичне мистецтво? Можливо, краще говорити про «актуальне» мистецтво? Чи є відмінність між українським та західним актуальним мистецтвом?

— Актуальне мистецтво — це мистецтво, що діє, тобто є актом. Якщо називати мистецтво «актуальним», яке намагається відповідати сьогодишнім запитам, то ми стикаємося з термінологічною маніпуляцією.

Коли художники намагаються влягтися в прокрустові ліжечка головних тем сьогодення, як-от кліматичні зміни, феміністичні практики або наукові дослідження, це віdda елементарною сервільністю та браком самостійної думки. Художник не обирає тему, але виходить на неї шляхом праці, розмислів, перегляду власних планів і пошуків тощо. Простіше кажучи, художник має заслужити тему, вибороти її, але не обрати (серед запропонованих) кимось. — Ред.) та виконати.

Тема є результатом заплутаного шляху і довгої праці, але аж ніяк не його початком. Тому, розпочавши з намірів робити проєкт про кліматичну катастрофу, ти можеш завершити свою розвідку геть в іншому місці, іншою темою, де клімат лишиться десь на старті у вигляді зібраних начерків у кишуку для сміття.

Актуальне мистецтво сьогодишні часті стало чимось на кшталт індустрії, «фабрики зірок». У цьому українська мистецька сцена наслідую світову. Це не добре і не погано, бо є лише фактом або різновидом канону.

Коли мистецтво таки відбувається, його видно навіть крізь найсуворіші правила. А зараз я скажу крамольну річ: мистецтво завжди відбувається всупереч такому людському правилу інклюзивності, що зосереджене на турботі. Природа мистецтва подібна до істини у всій прямоті та жорстокості. Власне, мистецтво і вказує на те, що добро та істина — є, що вони існують. ■

■ ВИСОКА НОТА

Небесна сцена

Студенти вшанували 120-річчя Сержа Лифаря та Павла Вірського

Володимир КОРНІЙЧУК,
хореограф, заслужений
журналіст України

На сцені Національного академічного театру опери та балету України імені Тараса Шевченка періодично відбуваються концерти учнів і студентів Київської муніципальної академії танцю імені Сержа Лифаря. Крайній розпочинався хвилиною мовчання, якою присутні вшанували пам'ять наших загиблих захисників і захисниць, завдяки яким глядачі мають можливість бачити мистецькі імпрези у тилу.

Розпочинав дійство одноактний балет Моріса Равеля «Болеро» в хореографії і постановці педагога Академії танцю, заслуженого артиста України Дмитра Клявіна. Концепція проєкту заслуженого працівника культури України В'ячеслава Коломійця, балетмейстер-репетитор — Надія Ятченко, візуальне оформлення Марії Дуки за ідеєю заслуженого діяча мистецтв України Андрія Лягуценка.

З моменту прем'єри постановки, яка відбулася в інтерпретації учениці і студенток відділення класичної хореографії КМАТ імені Сержа Лифаря, нинішнє виконання балету набуло яскравішої пластики й артистизму. Це не могло не порадувати вимогливого столичного глядача, котрий вдячний одлесками поцінував майстерність юних виконавиць і їхніх педагогів-наставників. Оригінальне візуальне оформлення створила Марія Дука. Використала картину Пабло Пікассо «Молода дівчина» — і це поглибило естетичне сприйняття цього магічного одноактного балету.

120-річчю з дня народження видатного українсько-французького балетмейстера Сержа Лифаря юні артисти приурочили варіацію Сигарети і Pas

de trois з балету «Сюїта в білому» Едуарда Лало в хореографії власне ювіляра, який народився в Києві 20 березня 1905 року. Композицію майстерно виконала студентка III курсу відділення класичної хореографії Анна Теплох та студентки I курсу відділення класичної хореографії Аліна Хоменко, Ульяна Красавцева та Емма Березовська (викладачі Надія Ятченко і Галина Зарицька).

Розмову про балет продовжили варіацією Килини з балету «Лісова пісня» Михайла Скорульського в хореографії С. Сергеева і граційному виконанні студенткою III курсу відділення класичної хореографії Меланією Костенко (викладач — Надія Ятченко). А також фрагментом з балету Rooster — Rolling Stones у хореографії Christopher Bruce і в сценічному втіленні студентками I курсу бакалаврського рівня вищої освіти. Вони представили глядачеві цю дивовижну композицію у вельми шаленому темпоритмі та супроводі не менш екзальтованої музики, що не полишала глядача у «стані спокою» впродовж усього оригінального сценічного дійства (викладач — заслужений артист України Олександр Нестеров).

Щодо ж постановок у стилі модерн, то необхідно виокремити композицію «Абсолют» у хореографії В. Федя і виконанні ученицями 8-9 класів відділення народної хореографії та учнів 7-9 класів відділення класичної хореографії, які постали перед глядачами у пребільш хітонох на вершинах засніжених гір і неба, наче ангели-охоронці наші і всієї України. Усе це божественне дійство супроводжувалося проникливо-експресивною музикою, від звучання якої і від усього баченого на «сцені небесній» глядач нагородив виконавців зливою гучних аплодисментів

Серж Лифар і Павло Вірський.
Архівні фото.

(викладачі — Вікторія Башкірова і Владислав Федь).

Композиція «Понад усе» в супроводі релаксійно-сугестивної пісні As the world caves in та хореографії студентки I курсу бакалаврського рівня вищої освіти Катерини Раковець, як і в її та Валентина Шевченка виконанні, полонила глядача довершеною пластикою і виразним артистизмом (викладач — заслужений артист України Олександр Нестеров). Серед народних хореографічних композицій слід попервах вирізнити постановку «Петриківський розпис» А. Комлікової у сценічному вирішенні Олександра Нестерова і виконанні студентками III курсу відділення народної хореографії і студентками III курсу бакалаврського рівня вищої освіти, котрі вразили глядача «вибуховим» феєрверком барвистих костюмів, що нагадували собою декоративно-квітковий розпис славних майстринь. Оригінально-витівкова композиція Олександра Нестерова та іскриста музика до неї підсилювали запальну динаміку цього феєричного «кольорового» дійства (викладач — заслужена артистка України Наталія Головка).

«Крізь роки» — так називається жартівливо-хореографічна композиція студента I курсу бакалаврського рівня вищої освіти Володимира Талайка у виконанні автора-постановника та його однокурсниці Світлани Хангану. Їхня ексцентрична пластика у супроводі не менш ексцентричної акордеонізованої гармоніки (викладач — заслужений ар-

тист України Олександр Нестеров) відгукнулася глядачам.

Ця композиція, як і дві попередні — «Понад усе» у постановці студентки Катерини Раковець та «Будь поруч» від Дарини Цап, — свідчить про те, що викладач і балетмейстер Олександр Нестеров вже з першого курсу навчання своїх підопічних відповідально і креативно дбає про підготовку майбутніх балетмейстерів-постановників. І можна сподіватися, що при Академії танцю імені Сержа Лифаря, в майбутньому, може з'явитися ще й відділення з підготовки балетмейстерів-постановників класичного і народного танців. Адже для цього є всі передумови.

Завершальним акордом концерту стала дивовижна композиція геніального українського балетмейстера Павла Вірського «Вишивальниці» на музику Ігоря Іващенко у виконанні студенток I-III курсів відділення народної хореографії і студенток I-III курсів бакалаврського рівня вищої освіти, яка приурочена 120-річчю з дня народження видатного балетмейстера Павла Вірського. Вона свідчить про непроминальність і невмирущість новаторських постановок митця, починаючи від вершинного епіцентру цього «Гопака».

Навіть у сьогодишніх воєнних лихоліттях і тривогах Київська муніципальна академія танцю імені Сержа Лифаря продовжує виховувати юні таланти — для мирного завтра країни. І дарує глядачам душевну гармонію, красу та грацію своїми щорічними звітними концертами. ■

Тетяна РУДЕНКО

У Львівському академічному будинку органної та камерної музики 28 лютого відбудеться світова прем'єра Симфонії Олександра Родіна під назвою «Романтична». Виконуватиме переміщений симфонічний оркестр Луганської обласної філармонії під диригуванням Івана Остаповича.

Твір написаний на замовлення Львівського органного залу. Симфонія «Романтична» Олександра Родіна — перший твір композитора в цьому жанрі.

«Це динамічна та ефектна музика, в якій втілюються кращі традиції театральності та музичної оповіді», — говорить директор Органного залу та диригент Іван Остапович.

Олександр Родін — один із найяскравіших представників сучасної академічної музики України, піаніст, композитор, член Національної спілки композиторів. У його творчому доробку є твори різних жанрів: хорова, камерно-інструментальна музика, балети, опери.

Музика цього композитора — це завжди щира розмова зі слухачем, де кожна нота промовляє про важливе: про любов, надію, патріотизм, красу внутрішнього та зовнішнього світу. Ця творчість відома своєю емоційною глибиною, масштабністю та гармонійним поєднанням форми та змісту.

У рамках стратегії розвитку української академічної музики Ukrainian Live менеджмент Львівського органного залу в особі директорів Івана Остаповича та Тараса Демка вже кілька років поспіль замовляє сучасним українським композиторам твори. Так, лише за часи повномасштабного вторгнення світ почув симфонії Золтана Алмаші,

■ ПРЕМ'ЄРА

Романтична симфонія під час війни

Симфонічний оркестр Луганської обласної філармонії у Львові виконає новий твір Олександра Родіна

Олега Безбородька, Дмитра Малого. Особливість проєкту в тому, що на кожен замовлений твір чекає не лише прем'єрне виконання, а й якісний звукозапис.

Партнер Львівського органного залу — «Радіо «Культура». Запис здійснюватиметься 28 лютого, на прем'єрі Симфонії Олександра Родіна. Аудіоверсію незабаром зможуть почути радіослухачі в Україні та за її межами.

Співдиректор Львівського органного залу Тарас Демко вважає, що роботу над поширенням української класики особливо важливо не зупиняти в часи війни: «Це війна за нашу культуру, за нашу ідентичність. Дуже довгі роки росія присвоювала здобутки українських митців, замовчувала їхні імена або ж просто фізично знищувала. Тому Львівський органний зал поставив собі стратегічну мету — презентувати музику сучасних академічних композиторів України, замовляти в українських композиторів твори, адже їхній голос сьогодишній важливий,

його мають почути».

Симфонічний оркестр Луганської обласної філармонії знайшов прихисток у Львові після початку повномасштабного вторгнення. Вдуже рятуючись від російської навали в 2022 році, колектив філармонії евакуювався до Львова. Працюючи з менеджментом Львівського органного залу, оркестр здійснив неймовірний проєкт: виконував світові та всеукраїнські прем'єри, брав участь у закордонних гастролях, де гідно представляв українську музику світові, відіграв десятки нових програм та презентував якісні відеозаписи на YouTube-каналі Ukrainian Live Classic.

Окрім прем'єри, 28 лютого на слухачів Органного чекає виконання Концерту для фортепіано з оркестром №2 Людвіґа ван Бетовена Луганським філармонічним оркестром. Соловатиме відома львівська піаністка Меланія Макаревич. ■

Дарка КОХ

(Продовження. Початок — у номері за 19.02.2025)

Уявити собі чеську гастрономічну культуру без пива неможливо. А там, де пиво, обов'язково будуть і закуски. Скажімо, хіба можна подужати «вепрове колєно» (запечену свинячу рульку) без доброї гальби пива? Яюсь, іще до розпаду Радянського Союзу, довелося побувати в Чехословаччині (тоді й ця країна ще не розпалася). Відвідуючи Прагу, зайшла зі знайомими чехами в ресторан пообідати, замовила відбивну з гарніром, але коли принесли тарілку, з якої м'ясо просто звисало, бо не поміщалося на ній, злякалася — ну несила мені подужати таку порцію, а залишати щось на тарілці у чехів не прийнято. На допомогу прийшла моя знайома: «Замов собі пива — і все з'їси». У свої двадцять з хвостиком на той час я ще не звикла пити пиво, але дослухалася до поради. І все пішло як по маслу.

Для чехів пиво — це не лише напій, а стиль життя. Його п'ють за обідом, за вечерею, після вечері для підтримання розмови і гарного настрою, в будень і в свято. Існує безліч спеціальних закусок «під пиво». Скажімо, смажак — смажений сир, який подають із соусом тартар. Або ж пивний штрудель із начинкою з картоплі та копчених ковбасок. Чи хмизок — запечені в тісті сосиски. Та що там, чехи подумалися навіть суп варити з пивом!

Тож продовжимо знайомитися з деякими незвичними для нас стравами чеської кухні.

Пивний суп

Чеське пиво може посперечатися щодо своїх смакових якостей і з німецьким, і з бельгійським, уже не кажучи про продукцію решти країн-виробників цього пінного напою. В Чехії навіть супи готують на основі пива. Їсти їх можуть також і діти, адже алкоголь при варінні випарується, залишаючи лише неповторний смак з гірчинкою. Готові спробувати подібний спеціалітет? Тоді до справи.

Нам знадобляться: 1,5 л яловичого бульйону, 1 цибулина, 6-7 зубчиків часнику, 2 морквини, 3 картоплини, 3 ст. л. олії, 250 г копчених свинячих ребер, 200 г мисливських ковбасок, 1 ст. л. кмину, сіль, перець, майоран — до смаку, 150 г томатної пасти, 1,5 л темного пива, 100 г твердого сиру.

Картоплю чистимо, миємо, нарізаємо кубиками та вкидаємо у киплячий бульйон. Свинячі реберця розрізаємо на часточки і додаємо до бульйону. Цибулю чистимо, нарізаємо кубиками та обсмажуємо на олії. Кмин розтираємо у ступці разом із сіллю та всипаємо до смаженої цибулі. Сюди ж додаємо томатну пасту, натерту на грубій тертці моркву, ретельно вимішуємо, щоб не пригоріло, і смажимо, доки морква не стане м'якою. Засмажку викладаємо в каструлю, сюди ж додаємо порізані на невеликі шматочки мисливські ковбаски. Коли все це добре закипить, вливаємо пиво і варимо 5 хвилин, щоб алкоголь випарувався. Тепер суп солимо, перчимо до смаку, додаємо нарізаний кубиками сир, подрібнений часник та, за бажанням, майоран. Варимо, доки сир не розплавиться.

Подають такий суп із житніми грінками. Щоб їх приготувати, хліб нарізають скибками, збризкують олією, посипають сіллю та кмिनном і запікають у духовці, доки не утвориться «рум'янець».

Тушкована капуста по-богемськи

Цю страву готують у Чехії ще з середніх віків, адже вона ситна, поживна, дешева, її можна споживати і як гарнір, і як самостійну страву. В Україні тушкована капуста також популярна, але що не край — то інший звичай, і в капусті по-богемськи є також свої особливості. Отож беремо 2 кг білокачанної капусти, 2 цибулини, 100 г коп-

ченого бекону, 50 мл олії, 2-2,5 ч. л. солі, пів чайної ложки меленого чорного перцю, 3 ч. л. цукру, сік з половини лимона, 1 ч. л. меленого насіння коріандру, 3 ст. л. борошна.

Цибулю чистимо і нарізаємо кубиками. Бекон ріжемо на шматочки. У глибоку пательню наливаємо олію, викладаємо бекон, обсмажуємо його, доки не зарум'яниться, додаємо цибулю і смажимо, поки вона не стане прозорою. Капусту шаткуємо і додаємо до цибулі з беконом, накриваємо кришкою і тушкуємо на повільному вогні з пів години, час від часу помішуючи. Далі капусту солимо, перчимо, додаємо перець, коріандр, цукор, сік лимона і все ретельно перемішуємо. Тушкуємо кілька хвилин, а потім всипаємо борошно і гарно вимішуємо, щоб не було грудочок борошна, накриваємо і даємо капусті «помліти» ще хвилин десять.

Картопляні кнедлики до капусти

Ці картопляні кульки з м'ясною начинкою надзвичайно смакують до тушованої капусти. Для них нам необхідно взяти 500 г картоплі, одне яйце, 50 г борошна, 200 г м'ясного фаршу, сіль до смаку, олію для фритюру (десь 0,5 л), 1 ст. л. масла (за бажанням). Картоплю чистимо, миємо і ставимо варити до готовності. Потім робимо картопляне пюре, додаємо столову ложку масла, яйце, борошно і вимішуємо м'яке тісто. Розкачуємо його в тонку (десь до 4-5 мм) паляничку, вирізаємо склянкою кружальцем, наповнюємо м'ясним фаршем, зліплюємо край і формуємо кульки. Для начинки у готовий фарш додаємо солі, перець до смаку, можна пів яйця (не більше, щоб фарш не був рідким). У фарш можна також додавати й інші спеції, дрібку часнику або дрібно посічену цибулю — все, як вам подобається.

У глибокій сковороді (це може бути вок чи сотейник) розігріваємо олію так, щоб від крапельки води вона бризкала. Викладаємо в олію наші кнедлики і смажимо з обох боків до хрусткої скоринки. Подаємо до тушованої капусти або просто їмо зі сметаною, як люблять усі українці (чехи не вживають сметану до таких страв).

Трдельник

У будь-якій кухні світу важливе місце посідає випіч-

ГАСТРОТУР

Екскурс по чеській кулінарній мапі

З пива і до пива

ка, ще з тих часів, як люди навчилися за допомогою двох каменюк перетворювати зерно на борошно. Бо що може бути смачнішим за бабусині пиріжечки до вранішнього какао чи чаю або ж вишукані десерти знаних кулінарів на сімейні врочистості?

І туристи, і любителі мандрувати за допомогою телевізора знають чи принаймні чули і про французькі круасани, і про австрійські штрудлі. А от чи знаєте ви, що таке трдельник? Цю традиційну для Чехії випічку готують на різдвяних чи великодніх ярмарках. Для цього дріжджове тісто накручують на палицю і запікають на відкритому вогні, а потім посипають цукром, подрібненими горіхами та корицею. Проте ці солодощі можна приготувати і в «цивільних» умовах, тобто на домашній кухні. За право вважати цей кондитерський виріб своїм суперечки ведуть між собою словаки, чехи, угорці, та що там — навіть у Сербії печуть цей смаколик. Проте яка різниця, чий він, — смакуймо та насолоджуймося цією випічкою.

Чехи випікають трдельник із начинками та без. Ми ж спробуємо «базовий» варіант — просто дріжджові трубочки. Для цього нам знадобляться: 450 г борошна, 1 ч. л. сухих дріжджів, 2 ст. л. цукру, 1 ч. л. солі, 2 яйця, 150 мл молока, 5 ст. л. вершкового масла, 2 ст. л. олії. Для посипки візьмемо 3 ст. л. подрібнених грецьких горіхів, 5 ст. л. цукру та 1 ч. л. меленої кориці.

Для початку відділимо жовтки від білків, а потім розколоти їх із теплим молоком та розтопленим маслом (білки знадобляться для змащування готових трдельників). У глибоку миску просіємо борошно, додаємо сіль, цукор та сухі дріжджі, вливаємо молочно-яєчну суміш і замішуємо еластичне тісто, скатуємо його в колобок, накриваємо рушником і ставимо на 1-2 години підходити (тісто має збільшитися вдвічі).

Тим часом нагріваємо духовку до 200 градусів та готуємо трубочки для випічки. Якщо у вас немає спеціальних дерев'яних паличок для трдельників (ну бо ж звідки вони у нас — ми ж уперше печемо трдельники), тоді туго згорніть старі журнали в трубочки, закріпіть їх ниткою, а зверху обмотайте фольгою — форми для випічки готові. Змажте їх олією і намотуйте смужечки тіста. Для цього тісто, що вже підійшло, обіміть, розкачайте в паляничку завтовшки 2-3 мм і наріжте на смужки завширшки 1,5-2 см і завдовжки 15 см, обмотайте ними палички по спіралі так, щоб тісто трещечки заходило на край попереднього витка. На деко покладіть якісь підставочки так, щоб наші трубочки не торкалися дна дека, а ніби витали

Пивний суп — екзотика для українців.

Тушкована капуста по-богемськи.

Картопляні кнедлики.

Трдельник — традиційна чеська випічка.

над ним (зрештою, якщо покласти їх на деко і вони будуть з одного боку трохи приплюснутими — не біда).

Випікати трдельники потрібно 15-20 хвилин, доки вони не зарум'яняться. Вже спечені вироби не спішіть знімати з дерев'яних (у нашому випадку — саморобних) паличок, а залиште до повного вистигання.

Тим часом білки збиваємо разом із цукром до утворення м'якої піни, горіхи дрібно січемо та змішуємо з корицею. Готові трубочки обмазуємо білком та обкачуємо в горіхово-корицевій крихті. Також трдельники можна наповнити збитими вершками, нутелю, заварним кремом — це вже як вам підкаже ваша фантазія. ■

«Ми готувались у гарних умовах у Туреччині, а коли повернулися додому, ніхто не очікував, що будуть такі сильні морози. Погодні умови, стан поля не давали нам можливості грати в наш звичний футбол. На перший план виходили характер, бійцівські якості».

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

«Таких морозів ніхто не очікував»

Поновлення футбольного чемпіонату країни відбулося в умовах відчутно низьких температур

Григорій ХАТА

У нинішньому сезоні зима для українського футболу виглядає абсолютно по-новому. Уперше в історії вітчизняним клубам наприкінці січня довелося грати офіційні єврокубкові матчі. Через реформу єврокубкового календаря, котрий відтепер практично не передбачає тривалої зимової паузи, звузилося вікно для проміжних канікул і в українському футболі.

Звичайно, посеред зими функціональну форму клуби УПЛ підтримували в теплих краях, проте, повернувшись додому, деякі з них зіштовхнулися з неготовими до серйозного футболу полями та масовим поширенням сезонних інфекцій усередині клубу.

Так, перед грою 18-го туру проти ЛНЗ у львівському «Русі» повідомили про епідемію грипу. Через те, що одразу 12 гравців команди опинилися на лікарняному, в клубі просили УПЛ та УАФ перенести поєдинок на іншу дату. Проте поступок від організаторів «жовто-чорні» не отримали й на гру проти черкаського колективу вийшли під гаслом «Останні з нас».

У цьому матчі за ЛНЗ в ролі головного тренера дебютував Роман Григорчук, і під його орудою черкаській команді вдалося перервати п'ятиматчеву серію без перемог у чемпіонаті й уперше за 16 матчів зберегти свої ворота «сухими».

«Хлопці повернули мене в та-

У першому матчі після рестарту чемпіонату «Динамо» без легионерів впевнено здолало «Карпати». Фото з сайту fc.dynamo.com.

кий стан, коли я отримую задоволення від того, що вони роблять», — так описав Григорчук свій успішний старт з ЛНЗ, наголосивши, що прийшов у черкаський клуб, бо там є «середовище, де можна зробити серйозний футбол».

Утім лютева морозна пора не надто сприяє створенню умов для висококласної гри. Приміром, через тривалі й сильні морози у Кривому Розі не змогли належним чином підготувати футбольну арену для домашнього поєдинку «Кривбасу» з «Вересом». Відтак були змушені проводити умовно домашній поєдинок проти рівненського колективу в його рідних стінах. У результаті підопічні Юрія Вернидуба, котрі ведуть активну боротьбу за путівку до єврокубків, зазнали болючого розгрому — 0:3.

«Не буду шукати винних серед футболістів, адже є головний тренер. Коли програє команда — завжди винен головний тренер. Треба проаналізувати гру,

а потім уже щось коментувати. Всі три м'ячі — дитячі помилки, особливо перший і другий», — заявив Вернидуб.

Осічкою прямого конкурента в боротьбі за єврокубкову перепустку скористалося «Полісся» й завдяки перемозі над «Інгульцем» до мінімуму скоротило відставання від криворізького клубу. Примітно, що гостьовий поєдинок проти команди з Петрового житомирський колектив також провів на своїй домашній арені.

При цьому клубна арена «Інгульця» в Петровому, за словами його президента Олександра Поворознюка, вже готова, і лише юридичні формальності не дозволяють клубу отримати від УАФ акредитацію для проведення там офіційних матчів (восени через цей конфлікт власник «Інгульця» навіть погрожував зняти команду з чемпіонату країни). Хай там як, а в турнірній таблиці команда з Петрового залишається на останньому місці, й наразі

складно побачити потенціал для порятунку.

А от земляки «Інгульця» з Кіровоградщини — олександрійці — продовжують демонструвати гру переможної якості, залишаючись таким чином у чемпіонській гонці. Дубль Олександра Філіпова допоміг «Олександрії» в непростому матчі вирвати перемогу в «Зорі», хоча спочатку все складалося не на її користь.

«Погодні умови, стан поля не давали нам можливості грати в наш звичний футбол. На перший план виходили характер, бійцівські якості. Ми готувались у гарних умовах у Туреччині, а коли сюди приїхали, ніхто не очікував, що будуть такі сильні морози і буде в цьому плані дискомфортно. Я дуже задоволений хлопцями, вони витримали і перевернули гру», — поділився враженнями очільник «Олександрії» Руслан Ротань.

Без сумніву, весняна боротьба за призові місця обіцяє бути напруженою. До рестарту чемпіона-

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 18-й тур. «Колос» — «Чорноморець» — 1:2, «Кривбас» — «Верес» — 0:3, «Інгулець» — «Полісся» — 0:1, «Рух» — ЛНЗ — 0:1, «Оболонь» — «Ворскла» — 1:0, «Олександрія» — «Зоря» — 2:1, «Динамо» — «Карпати» — 2:0, «Шахтар» — «Лівий берег» — 1:0.

Лідери: «Динамо» — 46, «Олександрія» — 41, «Шахтар» — 36 (17), «Кривбас» — 31 (17), «Полісся» — 30, «Карпати» — 24, «Рух» — 23, «Верес», ЛНЗ — 22, «Зоря» — 22 (17).

Бомбардир: Ванат («Динамо») — 11.

ту наставник «Шахтаря» Марино Пушич підійшов з оновленою та омолодженою командою, яка з великими труднощами змогла мінімально переграти новачка еліти — «Лівий берег».

«Нам треба послідовно перемагати, і я сподіваюся, що сьогодні ми покладали початок серії нових перемог. Прийшли нові хлопці, які потребують певного часу, щоб увійти в наш ритм і звикнути до всього», — зауважив головний тренер «гірників».

Про переможне бачення так само говорить і наставник «Динамо» Олександр Шовковський, команда котрого з усіх сил прагнучиме зберегти в ЧУ лідерство й повернути собі чемпіонський титул.

У поєдинку проти «Карпат» динамівці розігралися вже після перерви, коли зуміли забезпечити для себе переможний результат. «Щодо гри — ми чудово розуміли, що весняний футбол — особливий, усі команди функціонально готові, є певні напрацювання після зборів, усі добре готуються, тож можуть бути сюрпризи», — зауважив Шовковський.

Цікаво, що в цьому матчі на футбольному полі в складі «Динамо» не було жодного легионера. У заявці ж фігурувало прізвище лише одного іноземця — Герреро. Президент «Динамо» Ігор Суркіс пояснив, що якісні трансфери будуть вже після завершення війни, а нині потрібно розвивати український футбол. ■

Олексій ПАВЛИШ

У вітчизняному біатлоні традиційно головним мірилом успішності сезону вважається наявність медалей на головних стартах — Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи. Однак із нагородами в «синьо-жовтих» останнім часом складно — востаннє наші стріляючі лижники потрапляли до топ-3 «мундіалю» ще у 2021 році, а олімпійський подіум був ще на Іграх у Сочі-2014.

Після провального попереднього сезону наша федерація вирішила змінити тренерський штаб чоловічої збірної, котру очолила Надія Белова. При цьому лідер команди Дмитро Підручний перейшов на індивідуальну роботу з Юраєм Санітрою, під керівництвом якого у 2019 році став чемпіоном світу.

Ці зміни дали позитивний імпульс: Підручний до цьогорічного ЧС у Ленцергайде підходив у статусі біатлоніста топ-15 загальному заліку Кубка світу з кількома «квітковими» церемоніями. Демонстрував добрий прогрес і 21-річний Віталій Мандзин.

Водночас у жіночій збірній хороший сезон із четвертим місцем у спринті в Ансі та кількома фінішами у топ-10 перед ЧС проводила Юлія Джима.

На жаль, реалізувати всі сподівання на медалі на світовому форумі цьогоріч

■ БІАТЛОН

Сезон нереалізованих сподівань

Українські біатлоністи знову залишилися без медалей чемпіонату світу

так і не вдалось. По-перше, завадили травми і хвороби. Перед стартом ЧС захворіла Джима, а Підручний, який міг конкурувати з лідерами за лижним ходом, напередодні змагань упав і травмував руку, втративши свої найкращі кондиції.

Ще два фактори, які завадили поборотись за медалі, — неконкурентний лижний хід та провальний сервіс лиж. Навіть за умов ідеальної стрільби наші біатлоністи вже не можуть боротись за топ-6, як раніше. Про колишню велич у жіночих естафетах також, схоже, найближчим часом доведеться забути — наша четвірка була лише 13-ю за лижним ходом із 16 збірних, які змогли фінішувати.

А у сингл-міксті, на який були чи не найбільші сподівання, Антон Дудченко і Юлія Джима з найкращою стрільбою (лише 4 додаткові патрони) фінішували аж 20-ми саме через погану підготов-

ку лиж. «Я можу одне сказати: з такими лижами немає сенсу навіть брати участь у чемпіонаті України. На спуску тебе випереджає представник Гренландії, в якій немає повноцінної сервіс-бригади. Немає слів», — обурювався Дудченко.

Ще раз сервіс лиж підвів у масстарті — Підручний і Мандзин не зуміли зачепитись за місце у топ-20. «Насправді з такими лижами ти думаєш, чи є сенс далі їхати, кожен поштох — просто як по піску їдеш. У мене немає коментарів, тому що тяжко претендувати на якісь вищі місця, якщо така ситуація», — не приховував розпачу і Мандзин.

«Наразі щось точно сказати не можу. Після гонок ми зробили тест, також порівняли з деякими іншими збірними. Швидше за все, щось було з лижами, але наразі ми не можемо сказати, що саме. Загалом, немає такої збірної, в якій на 100% хороші

Юлія Джима показала найкращий серед українців результат на ЧС у Ленцергайде, потрапивши до квіткової церемонії. Фото Федерації біатлону України.

лижі. У всіх бувають погані дні», — прокоментував обурення підопічних сервісмен збірної Сергій Семенов.

Таким чином, по-справжньому вдалою для збірної вийшла лише одна гонка — у жіночій «індивідуалці» Юлія Джима з «нулями» фінішувала п'ятою, що дозволило їй на квітковій церемонії розгорнути український прапор. А Христина Дмитренко фінішувала 11-ю. Також із позитиву та перспектив на майбутнє — місце в заліковій зоні молодого Віталія Мандзина та

його кваліфікація до масстарту.

Не надто вдалі загальні результати визнав і наставник жіночої команди Микола Зоць. «На жаль, за фізичним станом у нас частина команди зараз одного класу, друга частина — трошки іншого. Можна сказати, що десь у нас було багато помилок з роботою лиж. А якщо в спринті немає результату, це впливає і на «персьют», і також на масстарт. Є над чим працювати. Головне — знати помилки, тоді будемо рухатися далі», — резюмував тренер. ■

■ НОВИНКИ МОДИ

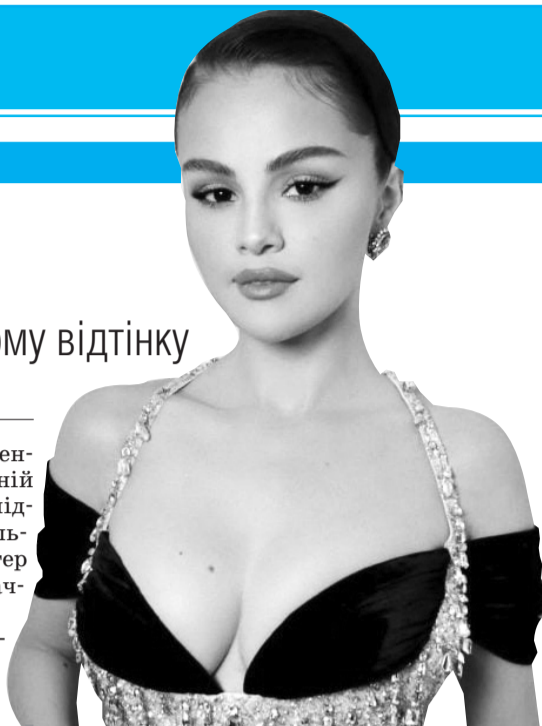
Ідея на весну

Селена Гомес показала манікюр у синьому відтінку

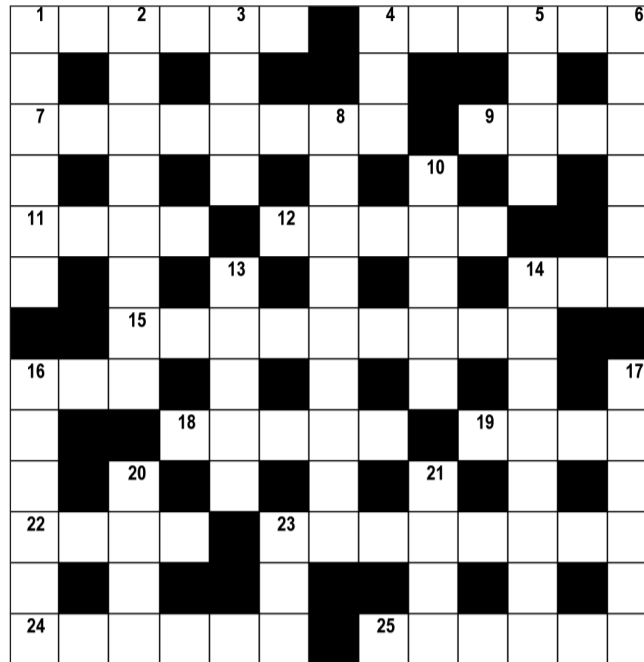
Марія ТКАЧЕНКО

Варто було почути, що відтінок морської хвилі стане трендом наступного сезону, як Селена Гомес показала новий синій манікюр. Нещодавно дівчина поділилася відео, на якому підспівувала свою пісню Call me when you break up, і шанувальники швидко помітили її яскравий нейл-арт. Пізніше майстер манікюру Селени Том Бачик виклав у соцмережу відео співачки та підписав, що колір нігтів має відтінок «на флоті».

Лак нагадує темну джинсову тканину. Гомес обрала мигдалеподібну форму нігтів та глясовий фініш. Це не вперше, коли манікюр співачки стає трендом. Вона вже показувала «ванільний чай» та «яблучний сидр», які стали вірусними у соцмережах. До речі, синій колір символізує спокій і стабільність. ■

Селена Гомес.
Фото з відкритих джерел.

■ КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №8

По горизонталі: 1. «На городі бузина, а в Києві — ...» (народна приказка). 4. Хабар у мусульманських країнах. 7. Спортивний човен з закритим верхом, у якому є отвір для одного або двох гребців, що гребуть дволопатеви веслами. 9. Вічнозелене дерево, листям якого стародавні греки вшановували героїв. 11. Найбільший ворог заліза. 12. Трава, що виростає поверх скошеної. 14. Старовинна англійська міра довжини. 15. Прилад, який регулює рух на дорогах і запобігає аваріям. 16. Біблійний праведник, якого Бог вивів із Содом та Гоморри. 18. Турецький національний чоловічий головний убір. 19. Річка на Сумщині і Полтавщині. 22. Відомий композитор-романтик, засновник угорської композиторської школи. 23. Лікар, який лікує душевно хворих людей. 24. Військовий чин в армії УНР. 25. Невеликий поетичний твір, що зображує мирне, безтурботне життя селян на лоні природи.

кий звичайний закон, який регламентує практично всі сфери повсякденного життя мусульман. 8. Найвищий церковний чин у Вірменській та Грузинській православних церквах. 10. Англійський ірландський письменник, автор «Мандрів Гуллівера». 13. Дрібні намистини, які не рекомендують розсипати перед свинями. 14. Зимовий олімпійський вид спорту, в якому спортсмени змагаються в майстерності виконання різних трюків на лижах. 16. Відомий французький математик і астроном. 17. Жіноче ім'я, яке перекладається як «Слава». 20. Бур'ян. 21. Сторона світу. 23. Вершини на горі.

Кросворд №7 від 19 лютого

По вертикалі: 1. Столиця Ірландії. 2. Вид періодичного видання, де зібрані матеріали з інших видань. 3. Дитяча гра, в якій треба влучити м'ячем у втікача або, наздогнавши його, торкнутися рукою. 4. Декоративний шалик із пір'я. 5. Модифікація вірусу. 6. Мусульмансь-

■ ЗІРКИ

Ця лав-сторі не буде довгою?

Ексдружина Г'ю Джекмана не вірить, що актор одружиться зі своєю коханкою

Марія НЕВЗГЛЯД

69-річна Деборра-Лі Фернесс не приховує, що шокована тим, як стрімко розвивається роман колишнього чоловіка, з яким вона прожила у шлюбі 27 років, виховуючи двох прийомних дітей. 56-річний Г'ю та його нова кохана, 49-річна актриса Саттон Фостер, виглядають неймовірно закоханими та щасливими. Однак Деборра-Лі впевнена, що цей роман ненадовго: «Я даю їм лише один рік, а потім цей роман неминуче вичерпається!».

Фернесс вважає, що у Джекмана просто стався «гормональний вибух», пов'язаний з кризою середнього віку. І як тільки він трохи охолоне і новизна його стосунків злегка зблякне, все закінчиться. При цьому Деборру-Лі зовсім не переконують повідомлення від численних джерел про те, що у відносинах Г'ю і Саттон все просто

чудово і один в одному вони, схоже, набули ідеальних партнерів. Однак друзі Г'ю вважають, що Деборра-Лі помиляється. Парочка перестала ховатися, коли їх уперше сфотографували під час поцілунку.

Солодка парочка зустрілася ще на початку 2022-го, коли обоє отримали ролі в шоу The Music Man. А невдовзі так зблизилися, що ніхто з колег не сумнівався, що цих двох пов'язують не просто дружні стосунки. Саме чутки про інтрижку Джекмана з Фостер і змусили ревниву Деборру подати на розлучення.

Наразі подекують, що Джекман збирається зробити Фостер пропозицію. Однак у це Деборра-Лі вірити категорично відмовляється. Втім час покаже, який зі сценаріїв розвитку стосунків актора з його коханою виявиться правильним.

До речі, роман Г'ю та Саттон

Г'ю Джекман і Саттон Фостер.
Фото з відкритих джерел.

призвів до краху не лише його шлюбу. Як стало відомо, Саттон теж подала на розлучення. Вона вирішила розірвати шлюб зі сценаристом Тедом Гріффіном, з яким прожила в законному шлюбі 10 років. Акторку не зупинило навіть те, що має семирічну доньку Емілі, опіку над якою Саттон і Теду доведеться тепер ділити. ■

■ ПОГОДА

27–28 лютого за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер південно-західний, 1-2 м/с. Температура вночі -3...-4, удень +1...+5. Післязавтра вночі 0...+1, удень +1...+4.

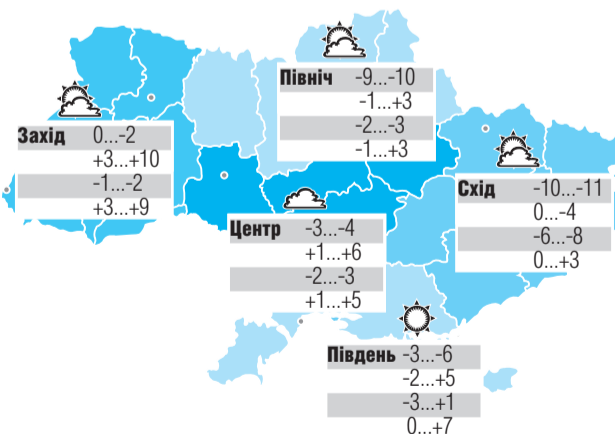
Курорти Карпат: хмарно, без опадів.

Славське: вночі -1...-3, удень +2...+7.

Яремче: вночі -5...-6, удень +1...+4.

Міжгір'я: вночі -1...-2, удень +1...+7.

Рахів: вночі -3...-5, удень +1...+5.

■ ПРИКОЛИ

Старість — це коли нагинаєшся, щоб зав'язати шнурки на черевиках, і замислюєшся, що б іще тут, унизу, зробити.

***
Вечір, злива, хтось стукає у двері. Чоловік відкриває і бачить за дверима тещу:

— Що ви робите в таку погоду на вулиці? Йдіть додому.

***
— Мене сьогодні дружина кинула.

— Та не переймайся, в тебе ще сто таких буде.

— Ще сто? Господи, за що?
***
— Любий зятю, вбий муху, вона

переносить заразу!
— Мамо, вгамуйтеся, вона вас не підніме.

***
Пацієнт на прийомі в поліклініці:
— Лікаро, пошукайте в мене іншу хворобу. Ця надто дорога.

***
Заходить Абрам у салон стільникових телефонів і каже:

— Мені, будь ласка, найдешевшу блютуз-гарнітуру!

— До якого телефона будете підключати?
— Навіщо підключати? Я люблю розмовляти сам із собою вголос, нехай оточуючі не думають, що я дурень.

Передплатні індекси: 60970

Наша адреса:
03057, Київ, пр. Берестейський, 50
Електронна пошта редакції:
ukr.moloda@ukr.net

Рекламне бюро:
reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:
0935171202

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:

економіки — wagner@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа»,

«Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!»,

«Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми»,

«Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння»,

«Вітасмо», «Любов і шана».

Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується

у видавництві:

«МЕГА-ПОЛІГРАФ» — у Києві

Зам. 3009008

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

щосередини

Тираж 58168

1234567890